

AFM Consumentenmonitor voorjaar 2012

Pensioenen

Juni 2012

RETIRESMENT

Inhoudsopgave

1. Management Summary

2. Onderzoeksresultaten in detail

- Pensioen algemeen
- Financiële planning voor de oude dag
- Pensioenkortingen

3. Bijlage

- Onderzoeksverantwoording

Management Summary

Management Summary -1-

Pensioen algemeen

- ✓ Slechts één op de vijf pensioenopbouwers verwacht dat de afgegeven indicatie door de pensioen-uitvoerder daadwerkelijk het bedrag is dat men gaat ontvangen bij pensionering.
- ✓ Het uitgekeerde pensioenbedrag en de afgegeven indicatie lijken in de tijd steeds minder goed op elkaar aan te sluiten.
- ✓ Waar één op de vier niet-gepensioneerden verwacht dat men na pensionering ongeveer 70% van het laatstverdiende bruto salaris over zal houden, blijkt in werkelijkheid dat slechts één op de tien gepensioneerden dit percentage daadwerkelijk als bruto inkomen ontvangt.
- ✓ Eén derde van de niet-gepensioneerden verwacht langer door te moeten werken of te moeten bezuinigen om in de toekomst financieel rond te kunnen komen.
- ✓ Vier op de tien pensioenopbouwers heeft zelf gespaard op een spaarrekening om het pensioen aan te vullen.
- ✓ Gepensioneerden zijn zich vaker bewust dat het pensioen niet waardevast is.

Management Summary -2-

Financiële planning voor de oude dag

- ✓ Gepensioneerden maken zich meer zorgen over het pensioen dan niet-gepensioneerden.
- ✓ De meerderheid van de niet-gepensioneerden heeft geen behoefte aan pensioenadvies.
- ✓ Onafhankelijkheid van een aanbieder en maatwerk worden gezien als belangrijkste aspecten van onafhankelijk pensioenadvies.
- ✓ In vergelijking met andere kanalen, vindt men dat de tussenpersoon het meest onafhankelijk advies geeft met de beste prijs/kwaliteitverhouding.
- ✓ Men vindt dat salarisgegevens en pensioengegevens de belangrijkste informatiebronnen voor een adviseur zijn om advies te kunnen geven over een aanvullend pensioen.
- ✓ Tijdsbeslag voor aanvullend pensioenadvies wordt onderschat: vier op de tien respondenten denkt dat een aanvullend pensioenadvies maximaal 2 uur in beslag neemt.
- ✓ Men heeft niet veel over voor aanvullend pensioenadvies: het gemiddelde uurtarief dat een consument bereid is om te betalen voor het verkrijgen van aanvullend pensioenadvies is 36 euro. Pensioenadvies wordt niet anders gewaardeerd dan financieel advies in het algemeen (35 euro, VB Barometer 2011).
- ✓ Indien men de keuze heeft voor een adviesvorm, geeft de meerderheid aan geen advies te willen, maar alles zelf via internet uit te zoeken. Het is opvallend dat er nauwelijks behoefte is aan het door een adviseur op laten maken van een uitgebreid financieel plan voor de oude dag.
- ✓ Consument is nog niet op de hoogte van het Wijzer in geldzaken Geldloket. Over het algemeen wordt het Geldloket als een goed initiatief beschouwd.
- ✓ Het Digitale loket zal vaker gebruikt worden dan het 'fysieke' Geldloket: zes op de tien geeft aan het digitale loket te gaan gebruiken.

Management Summary -3-

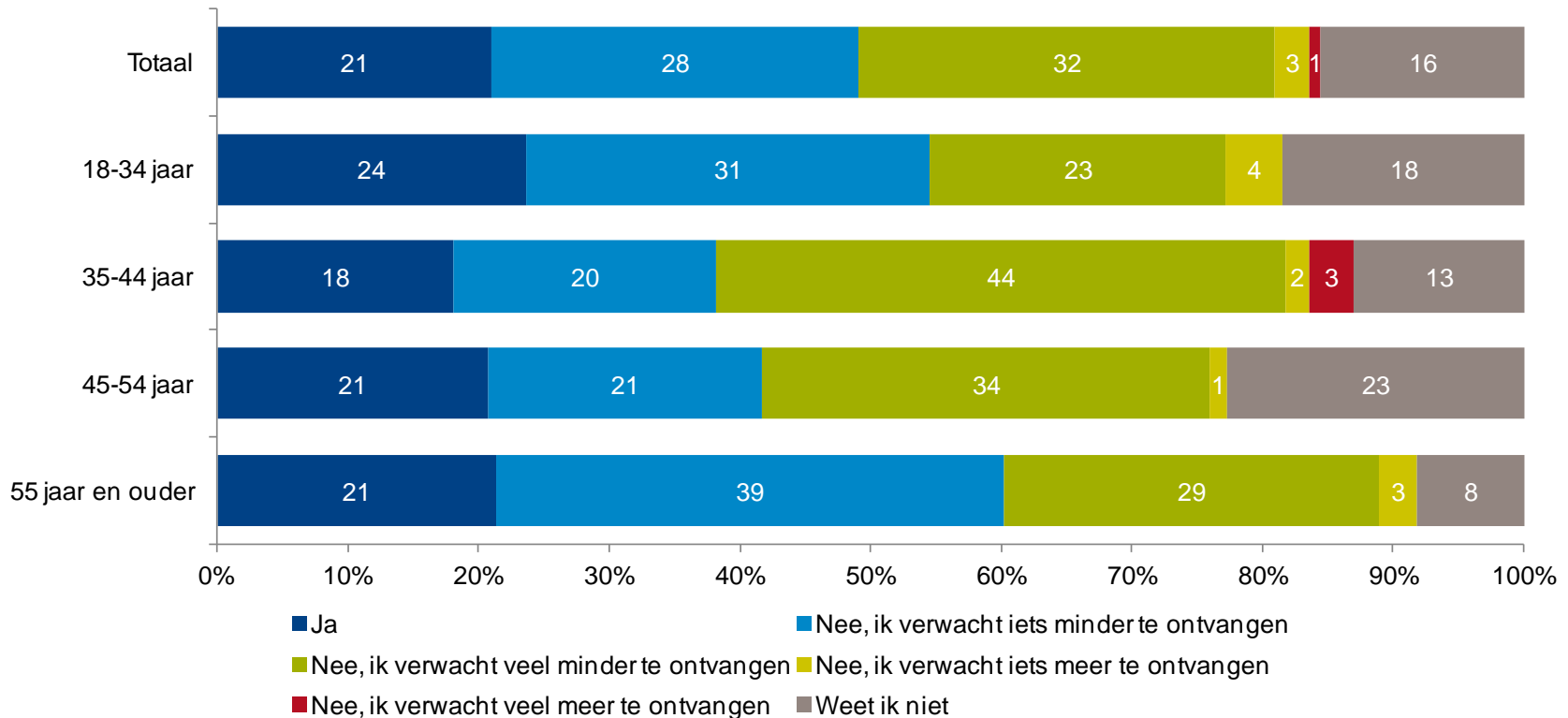
Pensioenkortingen

- ✓ Een meerderheid van de gepensioneerden verwacht dat met name zij zelfgeraakt worden door de aangekondigde kortingen op pensioenaanspraken.
- ✓ Ruim vier op de tien pensioenopbouwers bij een pensioenfonds is niet op de hoogte of het pensioenfonds moet korten op pensioenaanspraken.
- ✓ Pensioenopbouwers die gekort worden zijn in de meeste gevallen persoonlijk ingelicht.
- ✓ Een persoonlijke brief zou idealiter (85%) ingezet moeten worden om een pensioenopbouwer in te lichten over korting op pensioenaanspraken.
- ✓ Circa vier op de tien pensioenopbouwers is niet op de hoogte van de dekkinggraad van hun pensioenfonds.
- ✓ De helft van de personen die geen pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds weet niet wat met de dekkinggraad wordt bedoeld.
- ✓ Deelnemers vinden pensioenfonds niet transparant: slechts één op de vijf geeft aan dat een pensioenfonds op dit moment transparant is.
- ✓ Doordat er veelvuldig berichten in de media verschijnen omtrent pensioenen is iets meer dan een kwart van de respondenten zich meer gaan verdiepen in het pensioen.
- ✓ Vier op de vijf voorziet geen financiële problemen voor de partner bij plotseling overlijden.

Onderzoeksresultaten in detail

Pensioen algemeen

Bijna de helft van de 35-44 jarigen verwacht veel minder te ontvangen dan de afgegeven indicatie

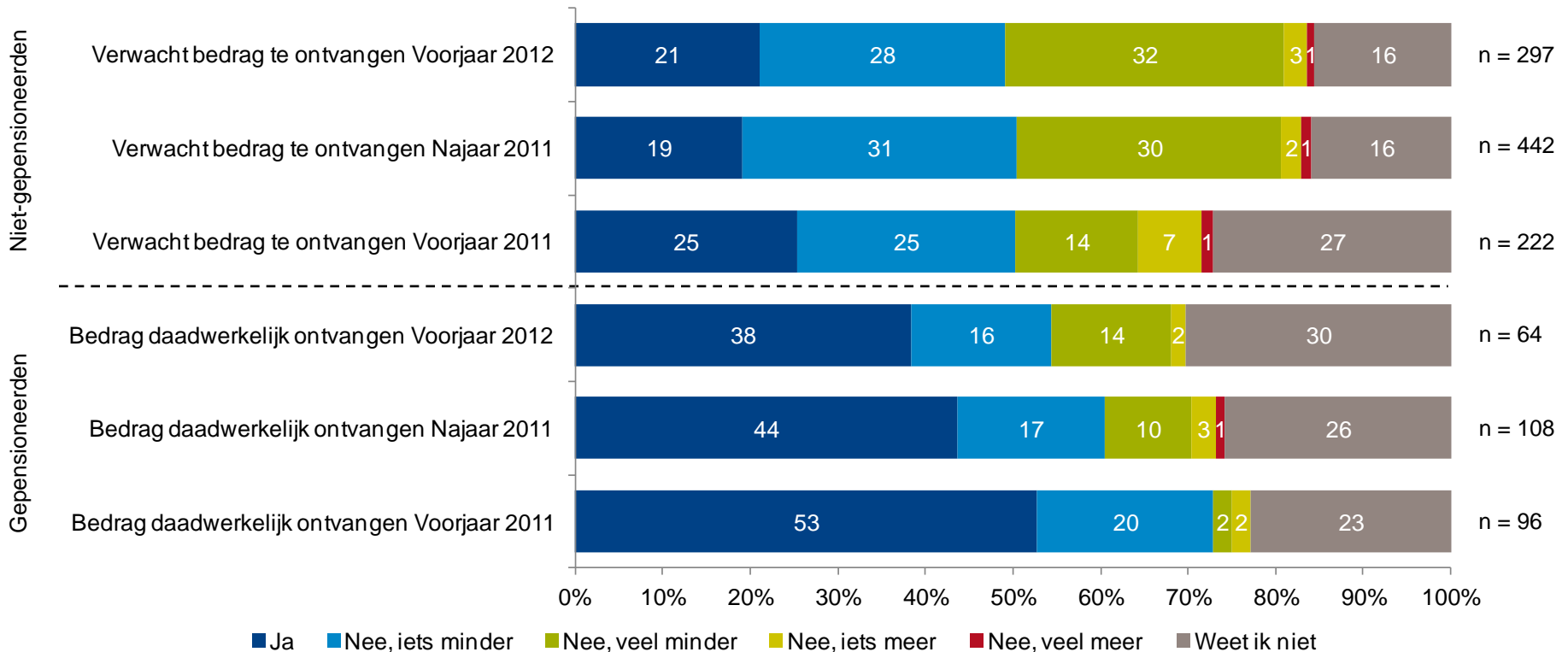
- ✓ Slechts één op de vijf pensioenopbouwers (21%) verwacht dat de afgegeven indicatie door de pensioenuitvoerder daadwerkelijk het bedrag is dat men gaat ontvangen bij pensionering. De groep 35-44 jarigen heeft de meest negatieve kijk, waarbij 44% aangeeft dat ze verwachten veel minder te ontvangen.
- ✓ Vanuit de AFM segmentatie bekeken valt het op dat gemaksgeoriënteerden vaker (37%) verwachten dat de indicatie daadwerkelijk overeenkomt met het bedrag.

Verwacht u bij pensionering ook daadwerkelijk het bedrag te ontvangen, dat de pensioenuitvoerder aangeeft?

Niet-gepensioneerden die een pensioen opbouwen of hebben opgebouwd

n = 297

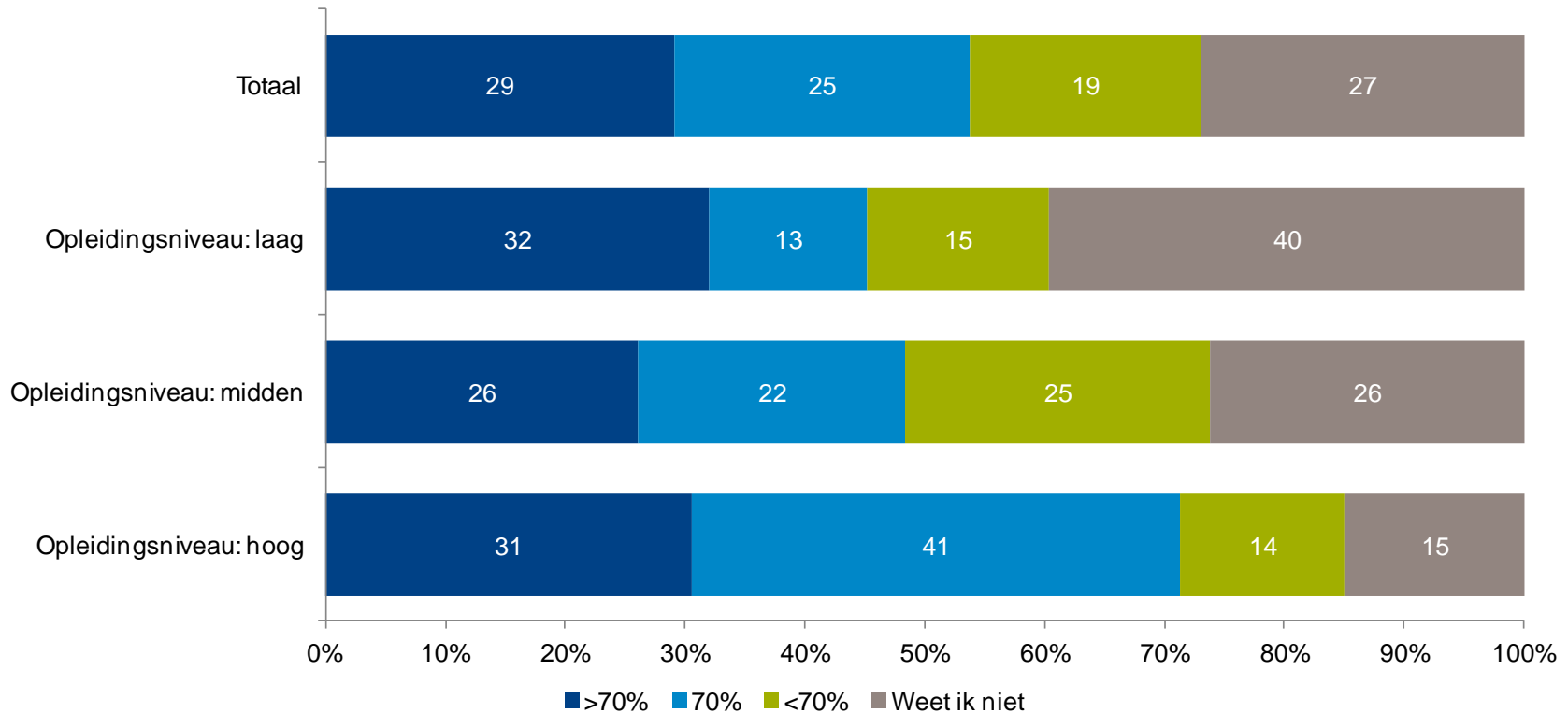
Steeds minder gepensioneerden krijgen een bedrag uitgekeerd dat overeenkomt met de indicatie

- ✓ Het uitgekeerde pensioenbedrag en de afgegeven indicatie lijken in de tijd steeds minder goed op elkaar aan te sluiten. Waar in de voorjaarsmeting van 2011 nog meer dan de helft (53%) van de gepensioneerden aangaf dat de afgegeven indicatie overeen kwam met de daadwerkelijke uitkering is dit percentage in de huidige meting met bijna 15% afgenomen (38%).
- ✓ Daarnaast is het opvallend dat de bij de gepensioneerden de groep die aangeeft dat ze veel minder ontvangt dan de afgegeven indicatie sterk is toegenomen van 2% naar 14%.

Verwacht u bij pensionering ook daadwerkelijk het bedrag te ontvangen, dat de pensioenuitvoerder aangeeft?

Hoger opgeleiden hebben de meest positieve verwachting over inkomen bij pensionering

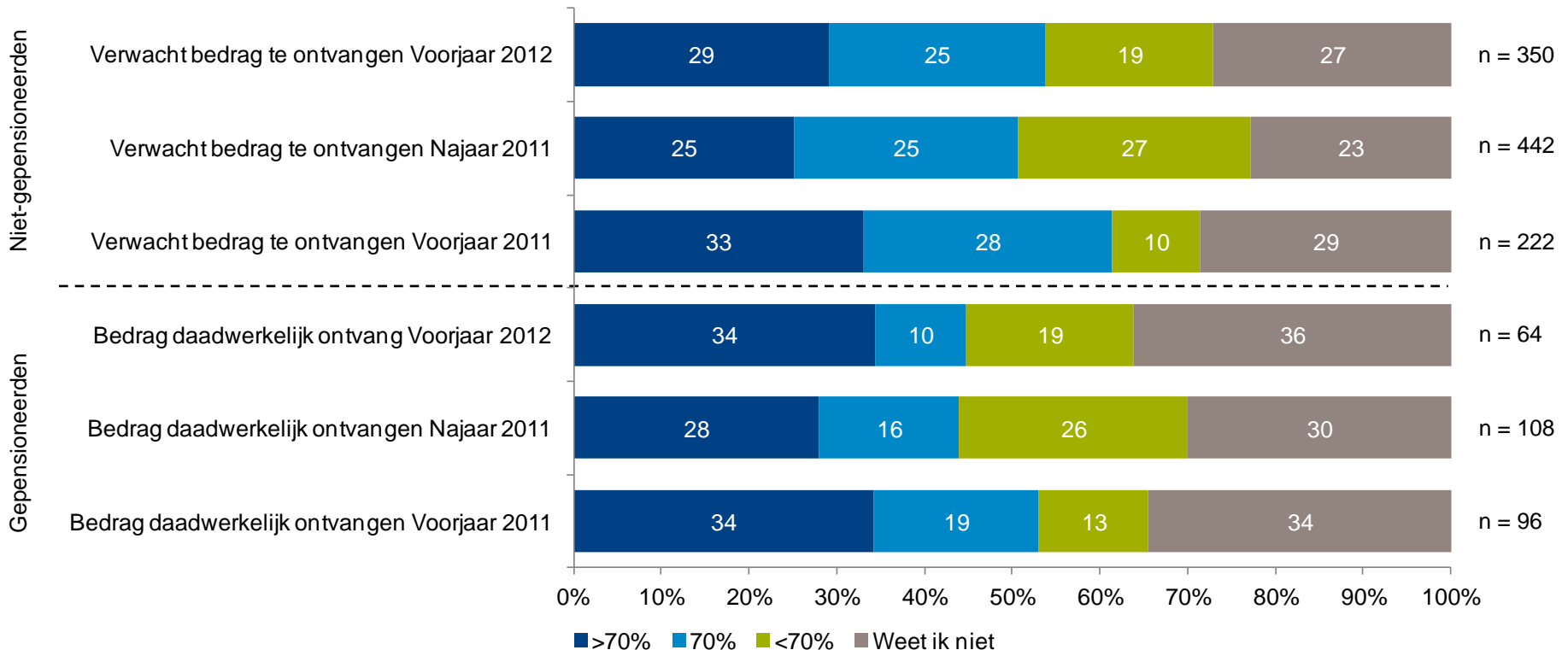

- ✓ Circa zeven op de tien hoogopgeleide (71%) verwacht dat het totale bruto inkomen bij pensionering 70% of hoger is in vergelijking met het laatst verdiende bruto salaris. Dit is beduidend hoger dan lager- (45%) en midden opgeleiden (48%).
- ✓ Niet-gepensioneerden met een hoog huishoudinkomen (43%) verwachten vaker meer dan 70% van het laatste verdiende loon over te houden. Zij zijn positiever gestemd over het inkomen na pensionering.

Hoe hoog verwacht u dat uw totale bruto inkomen bij pensionering zal zijn?

Respondenten die niet gepensioneerd zijn
n = 350

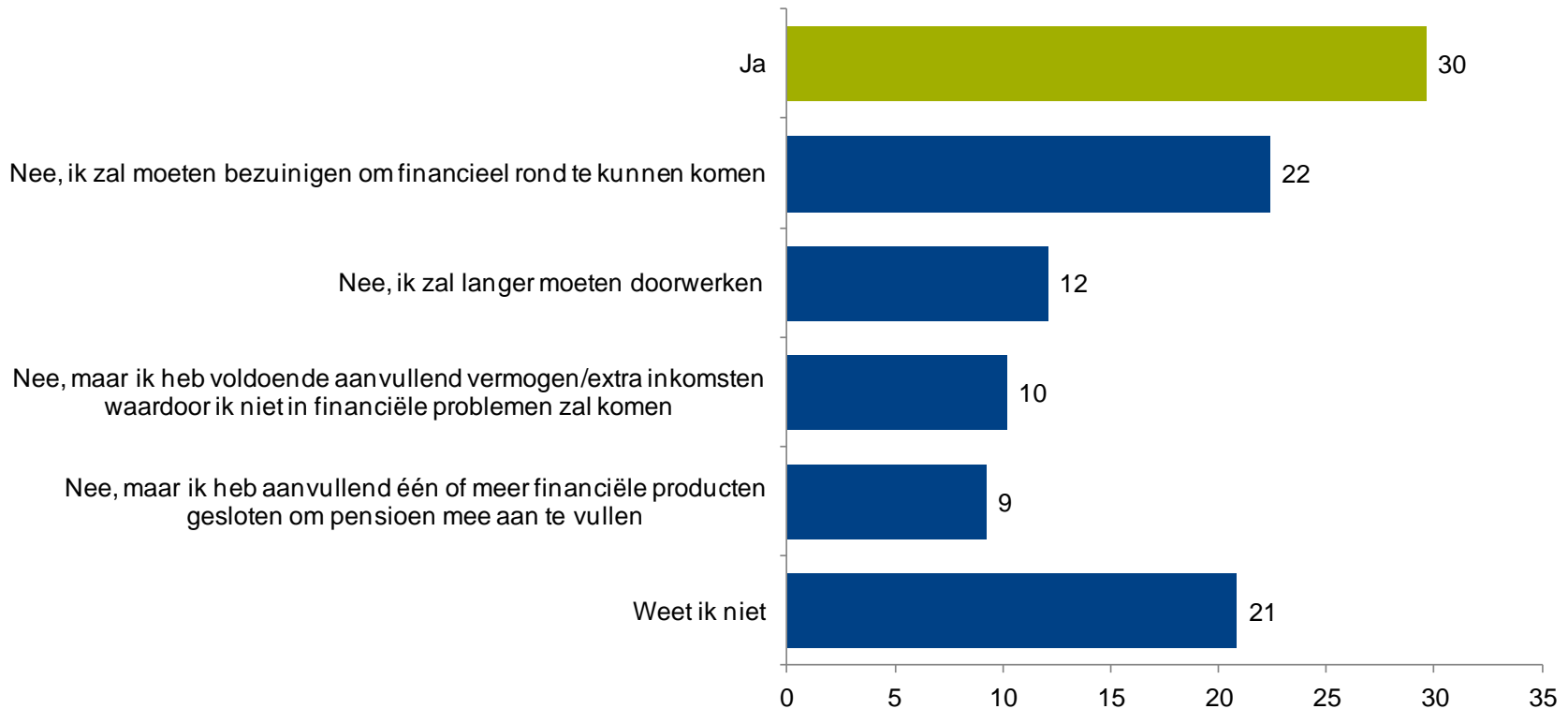
De 70% grens ten opzichte van het laatst verdiende loon wordt nauwelijks gerealiseerd

- ✓ Waar één op de vier niet-gepensioneerden (25%) verwacht dat men na pensionering ongeveer 70% van het laatstverdiende bruto salaris over zal houden, blijkt in werkelijkheid dat slechts één op de tien (10%) gepensioneerden dit percentage daadwerkelijk als bruto inkomen ontvangt.
- ✓ Opvallend is dat de uitgesproken verwachtingen over de pensioenhoogte in de tijd behoorlijk schommelen. Dit is met name terug te zien bij de groep niet-gepensioneerden die verwacht minder dan 70% van het laatstverdiende bruto salaris over te houden (10% voorjaar 2011 → 27% najaar 2011 → 19% voorjaar 2012).

Hoe hoog verwacht u dat uw totale bruto inkomen bij pensionering zal zijn?

Eén derde moet bezuinigen of langer doorwerken bij pensionering om financieel rond te komen

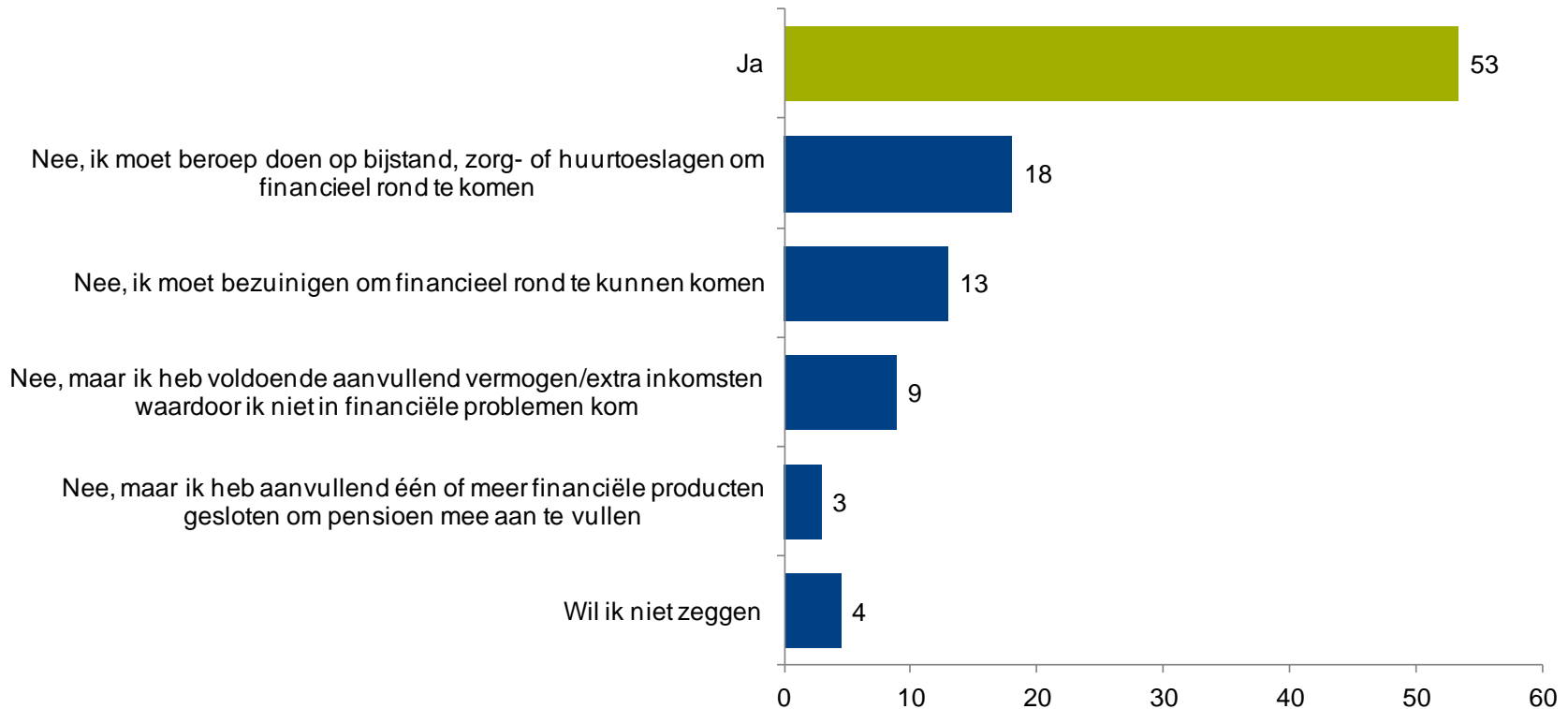

- ✓ Circa één derde van de niet-gepensioneerden (34%) verwacht langer door te moeten werken of te moeten bezuinigen om in de toekomst financieel rond te kunnen komen.
- ✓ De verwachting om langer door te werken sluit aan bij de kabinetsplannen om het pensioenstelsel grondig te veranderen en de pensioenleeftijd stapsgewijs te verhogen naar 67 jaar. Bij jongeren (25-34 jaar) geeft één op de vijf (20%) aan langer door te moeten werken, dit is significant vaker dan in andere leeftijdsklassen.
- ✓ Ongeveer één derde verwacht (30%), net als in eerdere metingen, dat het bruto inkomen voldoende zal zijn.

Verwacht u dat het totale bruto inkomen dat u bij pensionering ontvangt voldoende zal zijn om financieel rond te komen?

Respondenten die niet gepensionerd zijn
n = 350

Gepensioneerden hebben over het algemeen voldoende financiële middelen om rond te komen

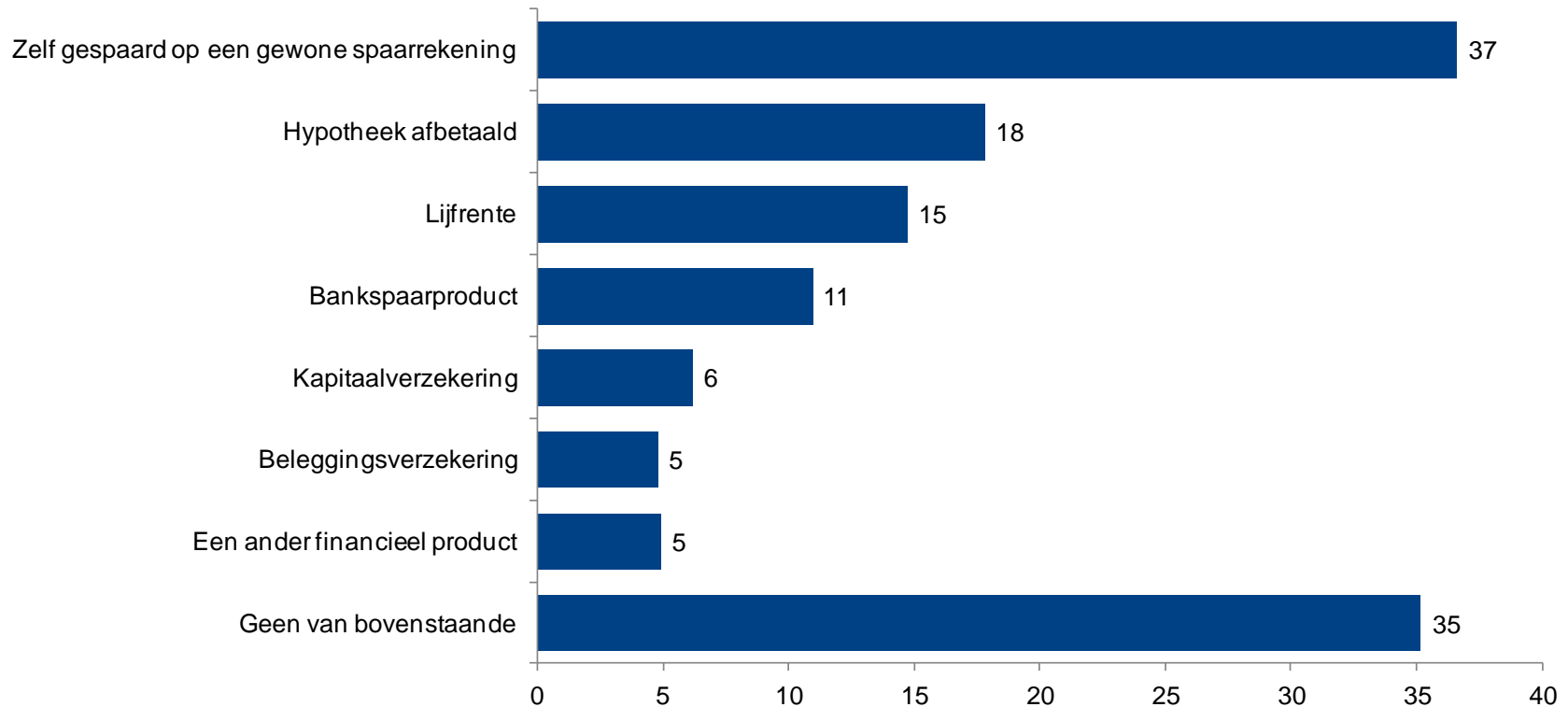

- ✓ Meer dan helft (53%) van de gepensioneerden heeft geen moeite om financieel rond te komen.
- ✓ Eén op de vijf gepensioneerden (18%) doet een beroep op de bijstand, zorg of huurtoeslagen. Gepensioneerden met een laag huishoudinkomen (44%) zijn hierin oververtegenwoordigd.

Is het totale bruto inkomen dat u bij pensionering ontvangt voldoende om financieel rond te komen?

Respondenten die gepensioneerd zijn
n = 64

Sparen is meest populair product als aanvulling op het pensioen

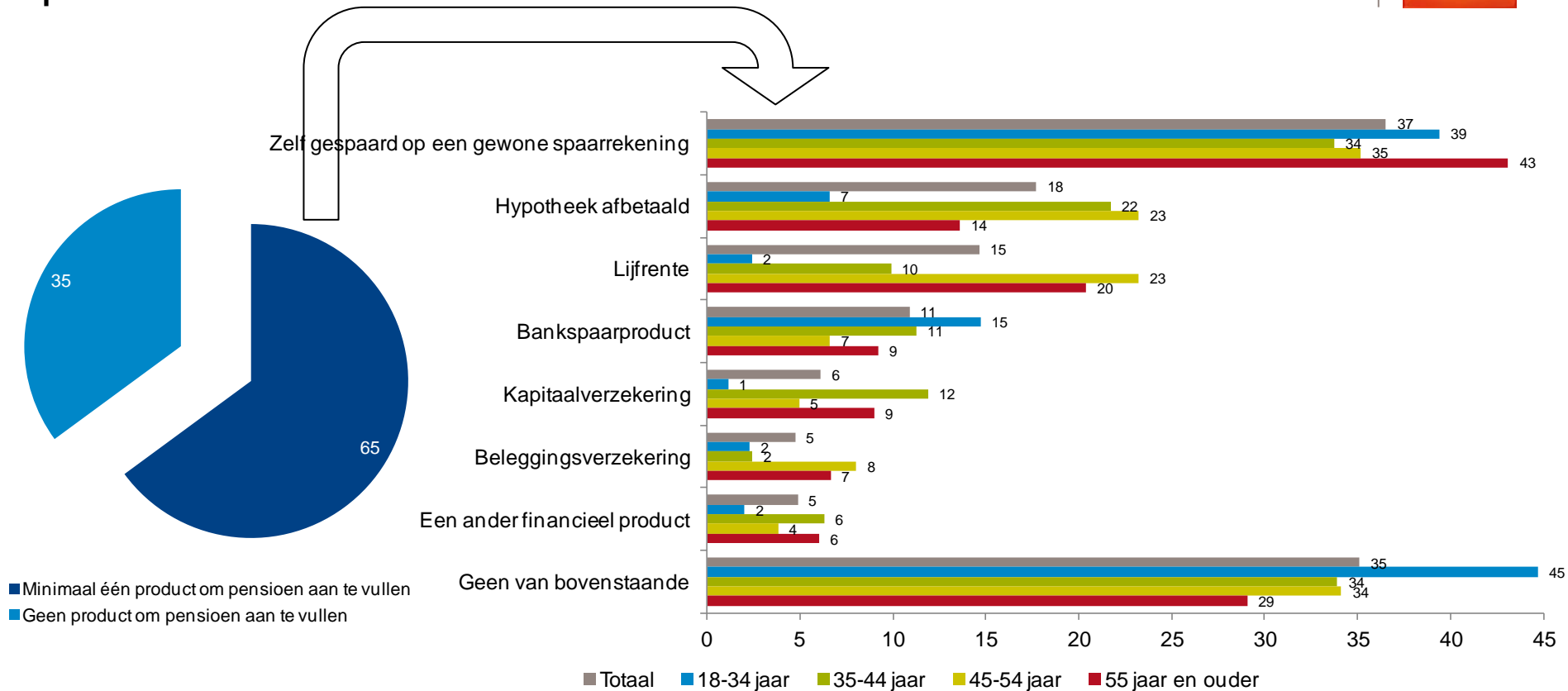

- ✓ Circa vier op de tien (37%) pensioenopbouwers heeft zelf gespaard op een spaarrekening om het pensioen aan te vullen.

Welke producten heeft u afgesloten om uw pensioen aan te vullen? *Meer antwoorden mogelijk.*

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd
n = 340

Lijfrente populair bij 45+ers als aanvulling op pensioen

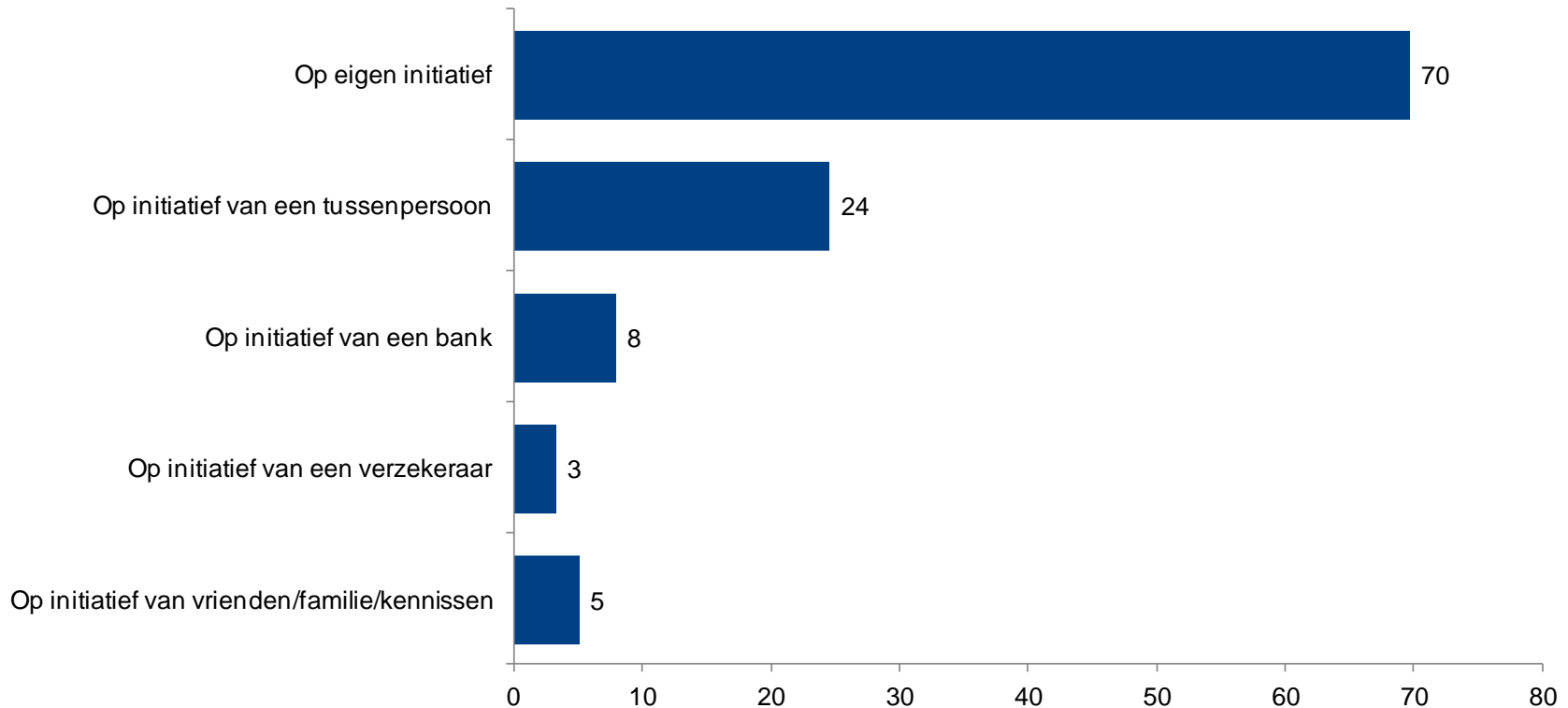

- ✓ Een periodieke kapitaalopbouw door middel van een lijfrenteverzekering wordt door niet-gepensioneerden met name gesloten in de leeftijdscategorie vanaf 45 jaar en ouder.
- ✓ Een kapitaalverzekering wordt relatief vaak (12%) gesloten door 35-44 jarigen.

Welke producten heeft u afgesloten om uw pensioen aan te vullen? *Meer antwoorden mogelijk.*

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd
n = 340

Financiële producten worden vaker op eigen initiatief gesloten dan op initiatief van derden

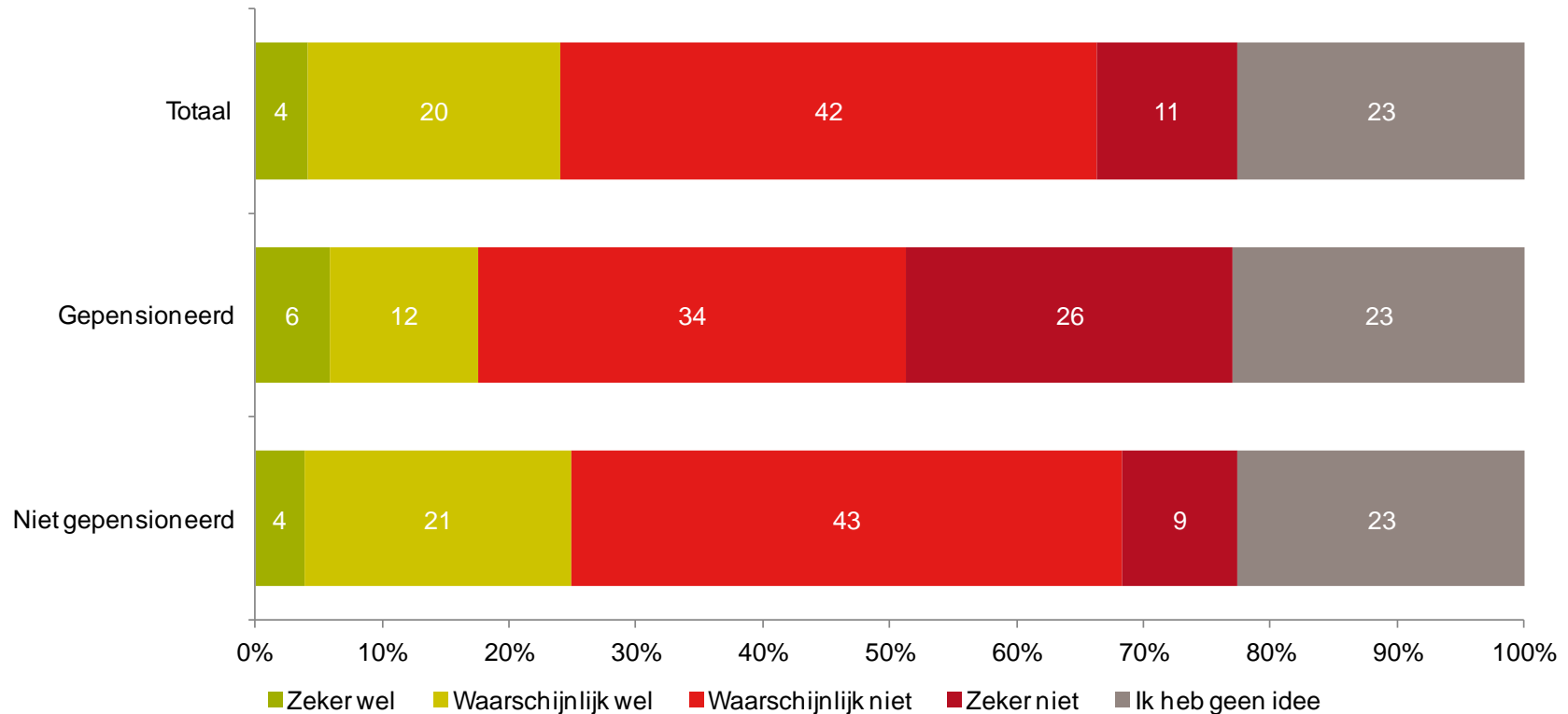

- ✓ Een ruime meerderheid (70%) van de respondenten die een financieel product heeft afgesloten als aanvulling voor pensioen heeft deze stap op eigen initiatief genomen.
- ✓ De tussenpersoon speelt bij 40% van de adviesgevoeligen een rol.

Heeft u dit product/deze producten op eigen initiatief gesloten of op initiatief van een adviseur? *Meer antwoorden mogelijk.*

Respondenten die een financieel product hebben afgesloten
n = 148

Gepensioneerden zijn zich vaker bewust dat het pensioen niet waardevast is

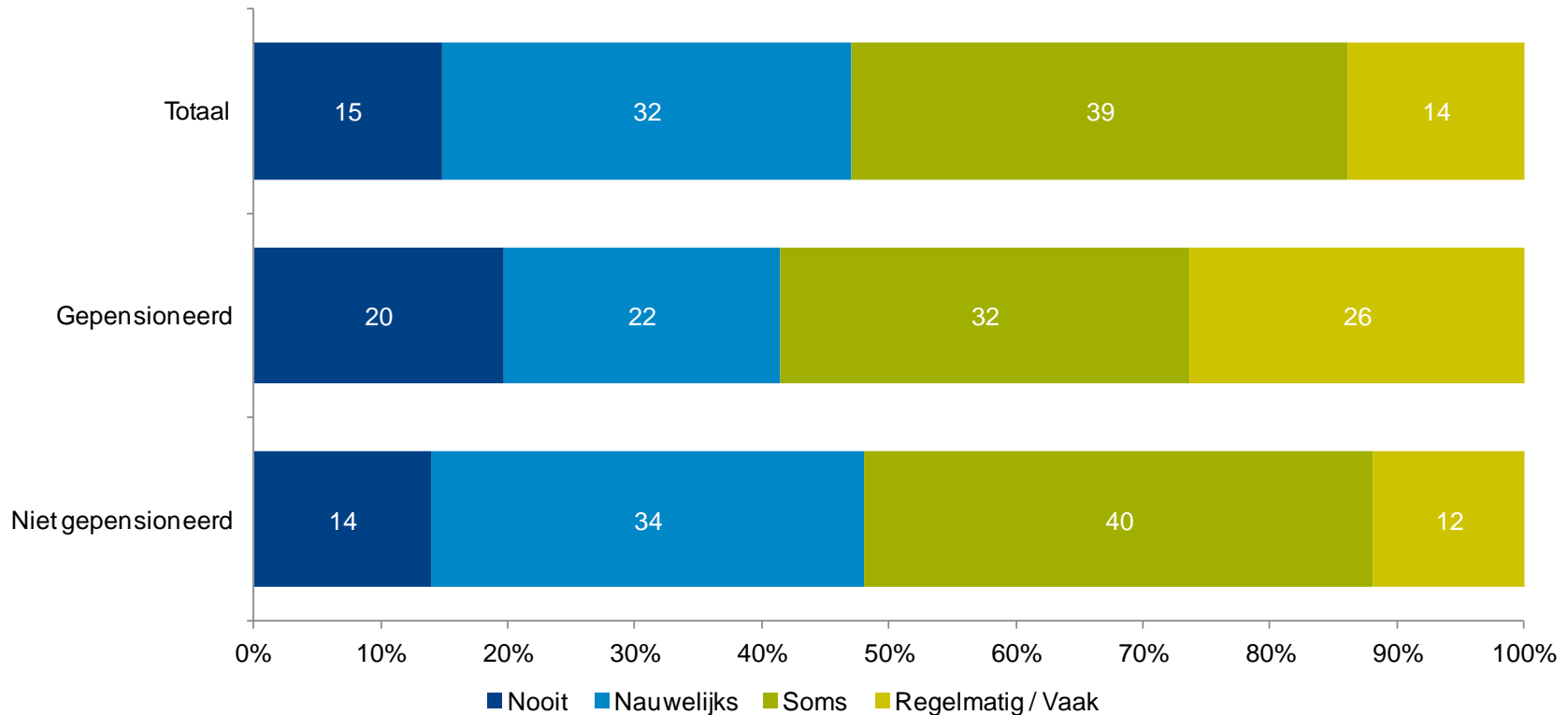
- ✓ Er is een behoorlijk verschil van inzicht tussen gepensioneerden en niet gepensioneerden over de indexatie die op het pensioen zit. Een kwart (26%) van de gepensioneerden geeft aan dat het pensioen niet geïndexeerd is en circa één op de tien (9%) van de niet gepensioneerden weet zeker dat het pensioen niet geïndexeerd is.
- ✓ Hoogopgeleiden (86%) hebben zich vaker verdiept in het pensioen en geven dan ook minder vaak aan dat ze geen idee hebben of het (te ontvangen) pensioen geïndexeerd is.

Denkt u dat uw pensioen zijn waarde behoudt door mee te stijgen met de loon- of prijsstijging?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd
n = 340

Financiële planning voor de oude dag

Gepensioneerden maken zich meer zorgen over het pensioen

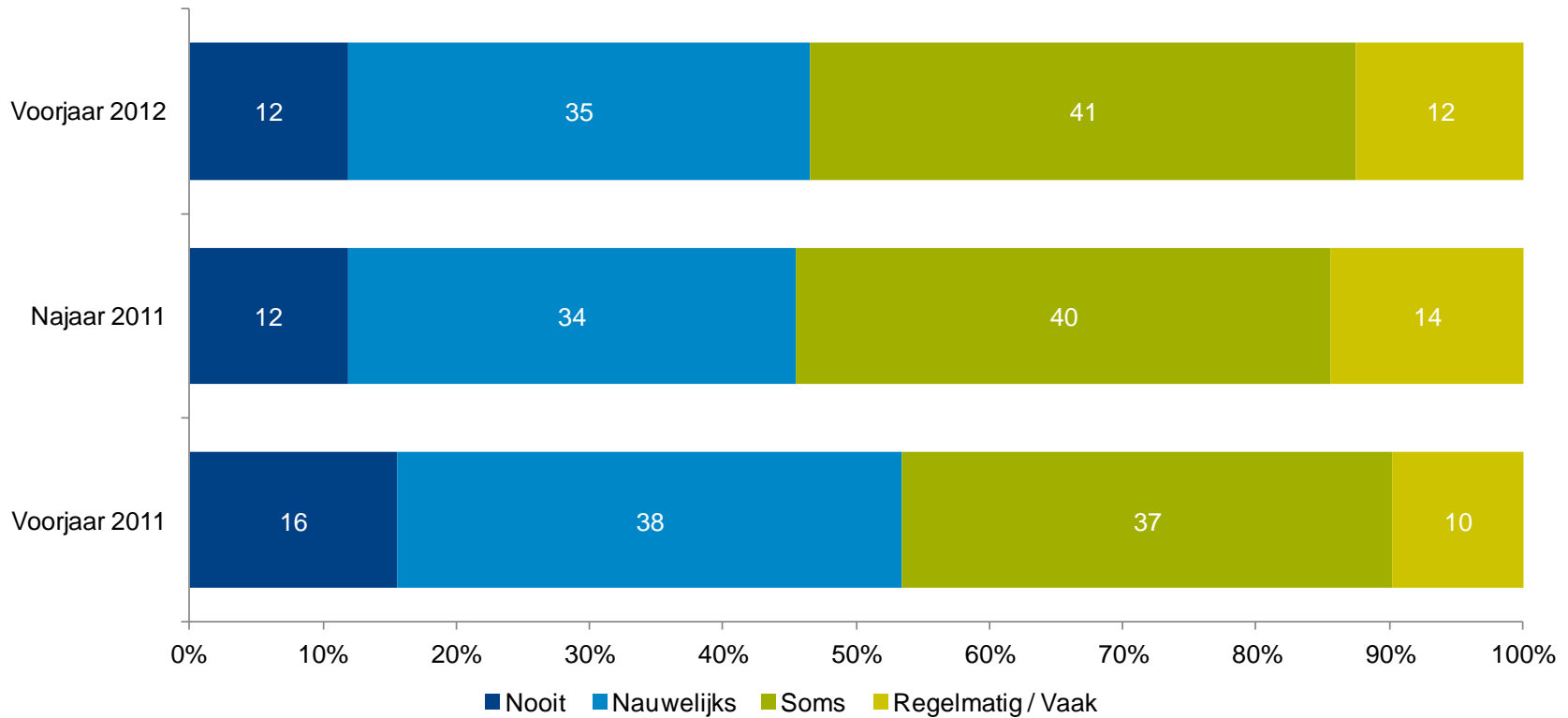

- ✓ Een kwart van de gepensioneerden (26%) maakt zich regelmatig tot vaak zorgen over het pensioen. Bij niet gepensioneerden ligt dit percentage (12%) beduidend lager.
- ✓ Hoogopgeleiden (6%) maken zich minder zorgen over het pensioen dan lager- en midden opgeleiden (respectievelijk 18% en 15%).

In welke mate maakt u zich weleens zorgen over uw pensioen?

Alle respondenten
n = 414

Zorgen over pensioen redelijk stabiel in de tijd

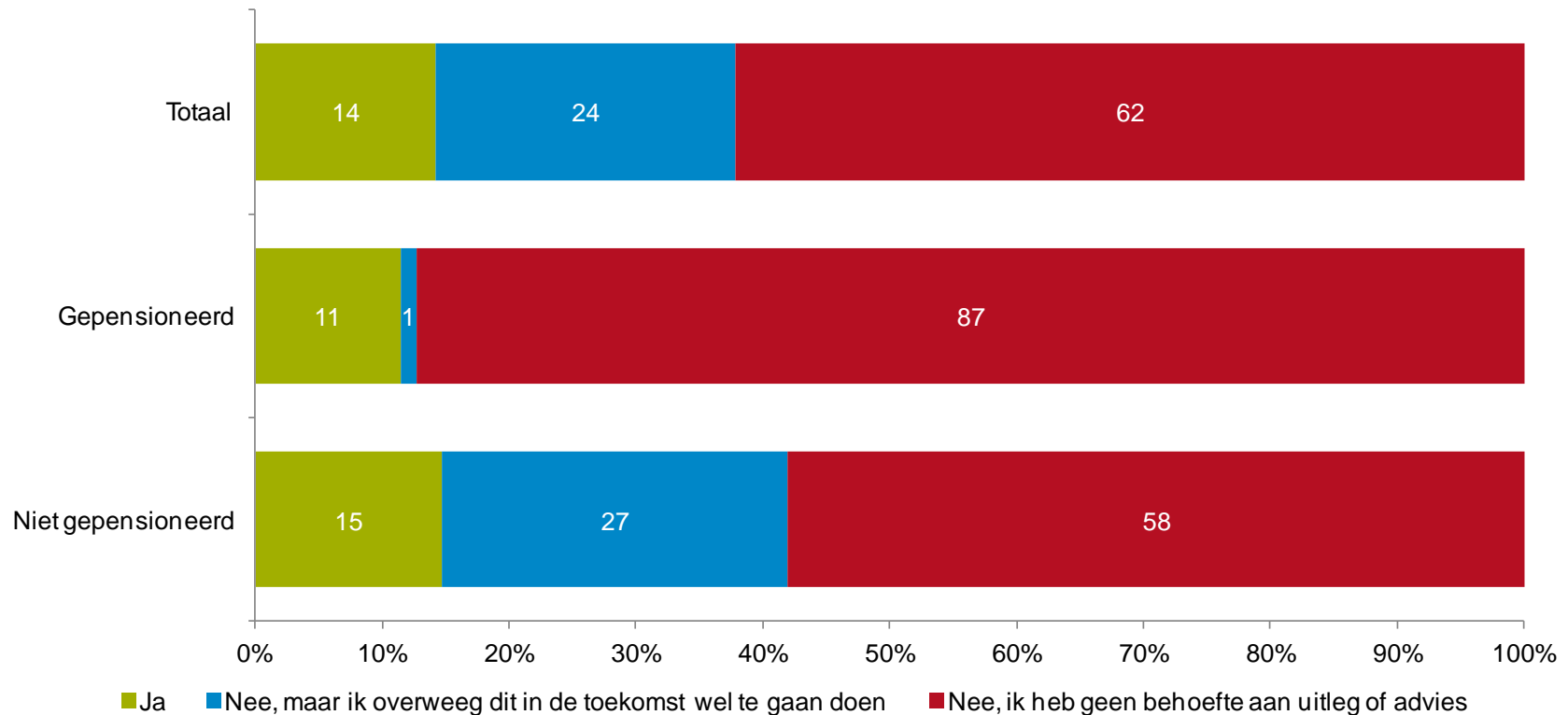

✓ Het aantal personen dat zich geen zorgen maakt over het pensioen is stabiel gebleven en bedraagt circa 50%.

In welke mate maakt u zich weleens zorgen over uw pensioen?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd

De meerderheid van de niet-gepensioneerden heeft geen behoefte aan pensioenadvies

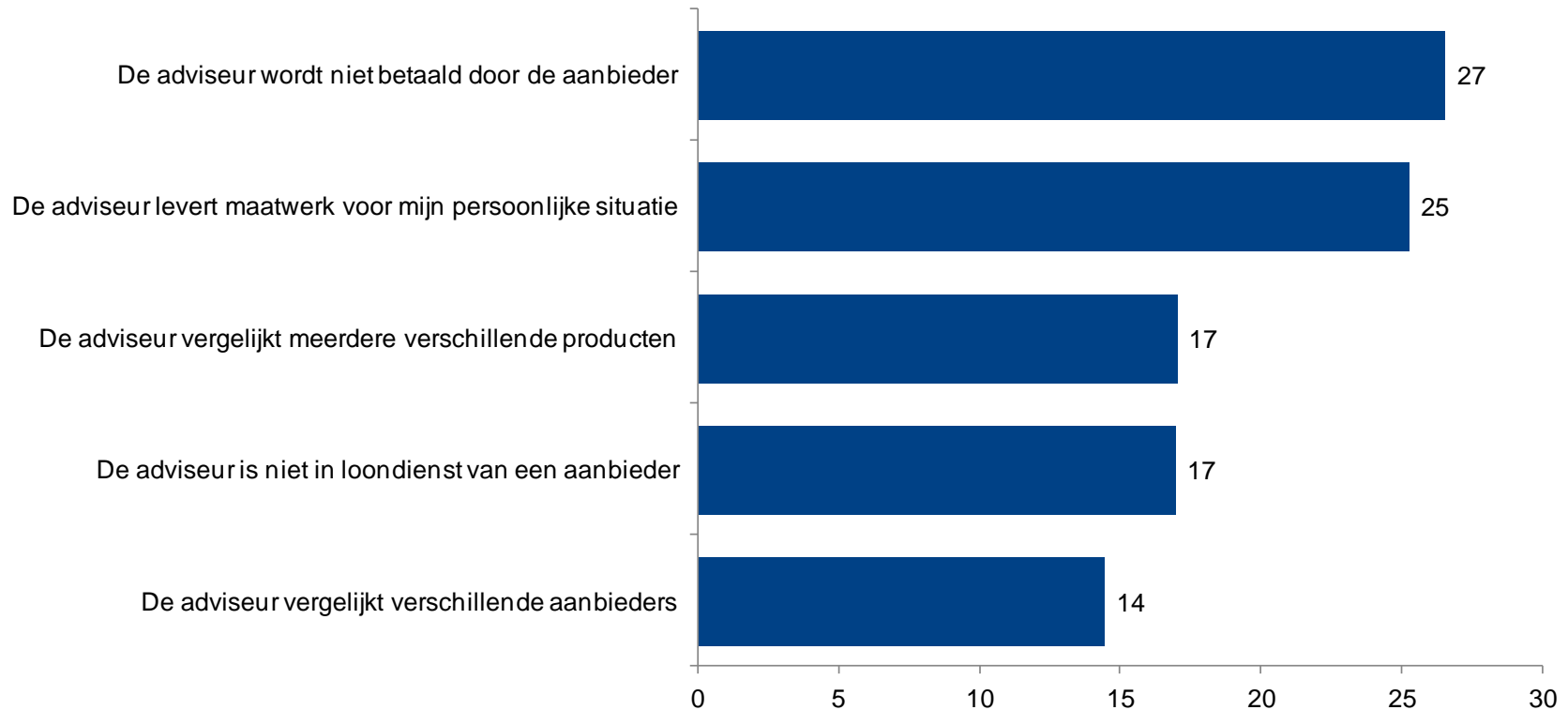

- ✓ De meerderheid van de niet-gepensioneerden (58%) heeft geen behoefte aan pensioenadvies.
- ✓ Bijna negen op de tien gepensioneerden (87%) heeft geen advies gevraagd over het pensioen en verwacht dit ook niet in de toekomst te gaan doen.
- ✓ Opvallend is de leeftijdscategorie 18-34 jaar waarbinnen de helft (50%) pensioenadvies overweegt.

Heeft u wel eens advies gevraagd over uw (mogelijke aanvulling op uw) pensioen?

Alle respondenten
n = 414

Onafhankelijkheid van een aanbieder en maatwerk zijn de belangrijkste aspecten van pensioenadvies

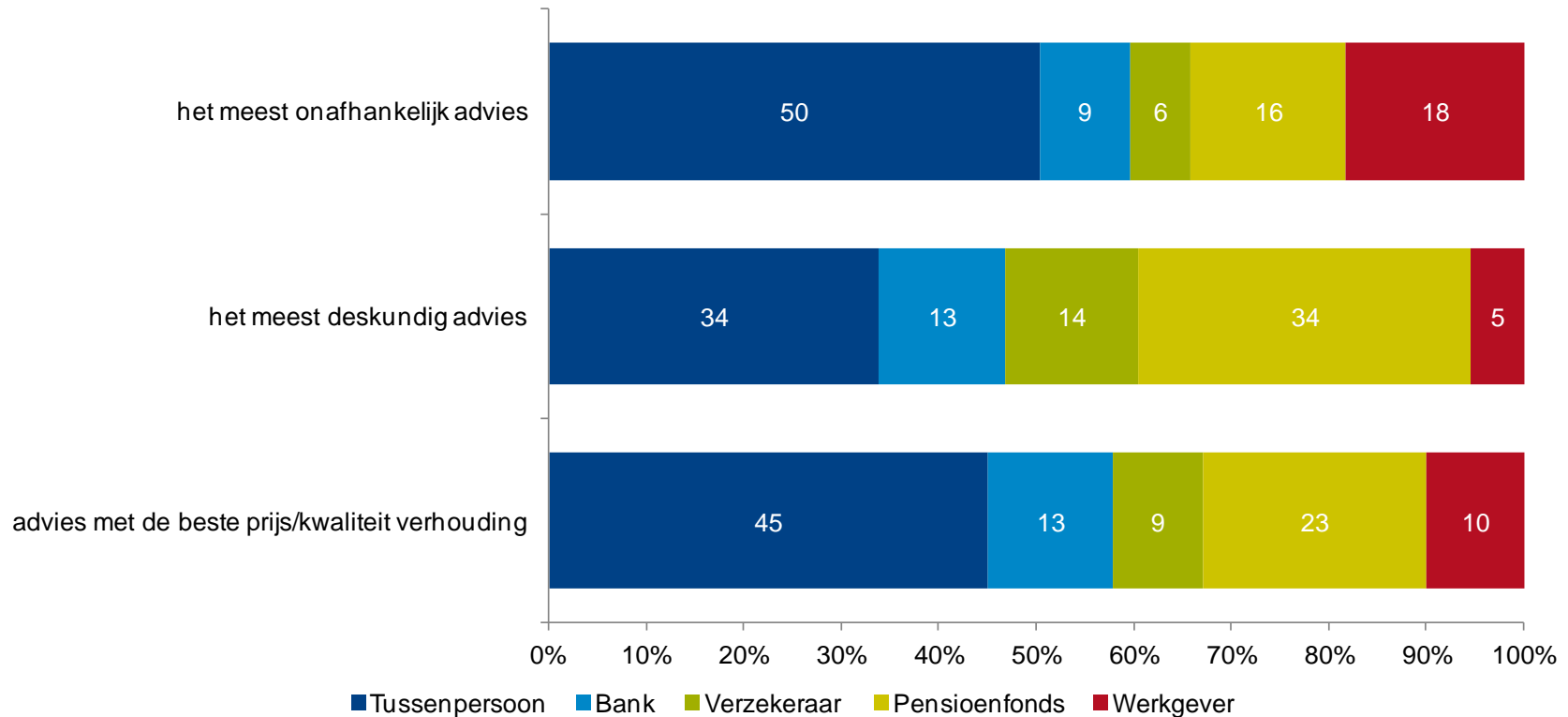

- ✓ De adviseur kan pas echt onafhankelijk advies geven als deze niet betaald wordt door de aanbieder (27%) en weet in te spelen op de persoonlijke situatie van een consument (25%),
- ✓ Bij hoogopgeleiden geeft zelfs vier op de tien (37%) als belangrijkste aspect aan dat de adviseur niet betaald mag worden door de aanbieder.

Wat is voor u het belangrijkste aspect van onafhankelijk pensioenadvies?

Alle respondenten
n = 414

De tussenpersoon scoort veruit het best op onafhankelijkheid en prijs/kwaliteitverhouding

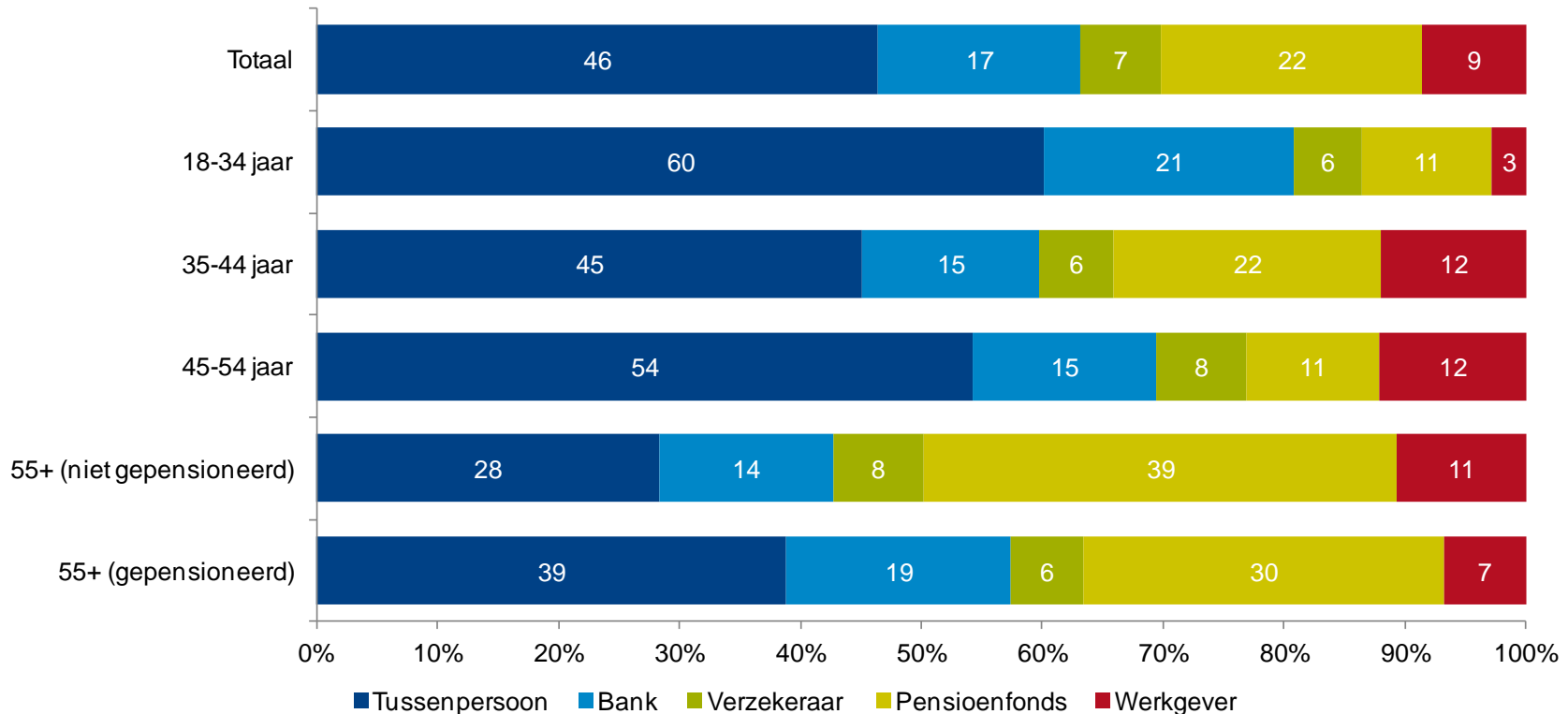

- ✓ De helft van de respondenten (50%) geeft aan dat de tussenpersoon het meest onafhankelijke advies geeft. Dit geldt met name voor jongeren (64%) en minder sterk voor 55+ers (40%).
- ✓ Het meest deskundig worden zowel de pensioenfondsen (34%) als de tussenpersonen (34%) beschouwd. Maar liefst 42% van de 55+ers geeft aan dat het pensioenfonds het meest deskundig is.
- ✓ Bij prijs/kwaliteitverhouding zien we een soortgelijk beeld, waarbij 55+ers (40%) met name pensioenfondsen roemen.

Welke partij geeft volgens u...

Alle respondenten
n = 414

55+ers winnen het liefst advies in bij een pensioenfonds

- ✓ Over het algemeen wordt advies over aanvulling op het pensioen ingewonnen bij de tussenpersoon (46%). De nog niet gepensioneerde 55+er vormt hierop een uitzondering: zij gaan het liefst (39%) naar het pensioenfonds voor advies.
- ✓ De gemaksgereïenteerden (31%) maken het minst gebruik van de tussenpersoon en kiezen relatief vaak voor de bank (27%) of verzekeraar (18%) voor het inwinnen van advies over pensioenaanvullingen.
- ✓ Consumenten baseren de keuze voor het advieskanaal over financiële producten als aanvulling op het pensioen met name op de gepercipieerde prijs/kwaliteitverhouding van het advieskanaal.
- ✓ Consumenten die al eens advies hebben ingewonnen, gaan relatief vaak naar een tussenpersoon (61%).

Naar welke partij zou u gaan voor advies over financiële producten als aanvulling op uw pensioen?

Alle respondenten
n = 414

Salaris- en pensioengegevens worden als belangrijkste informatiebronnen gezien

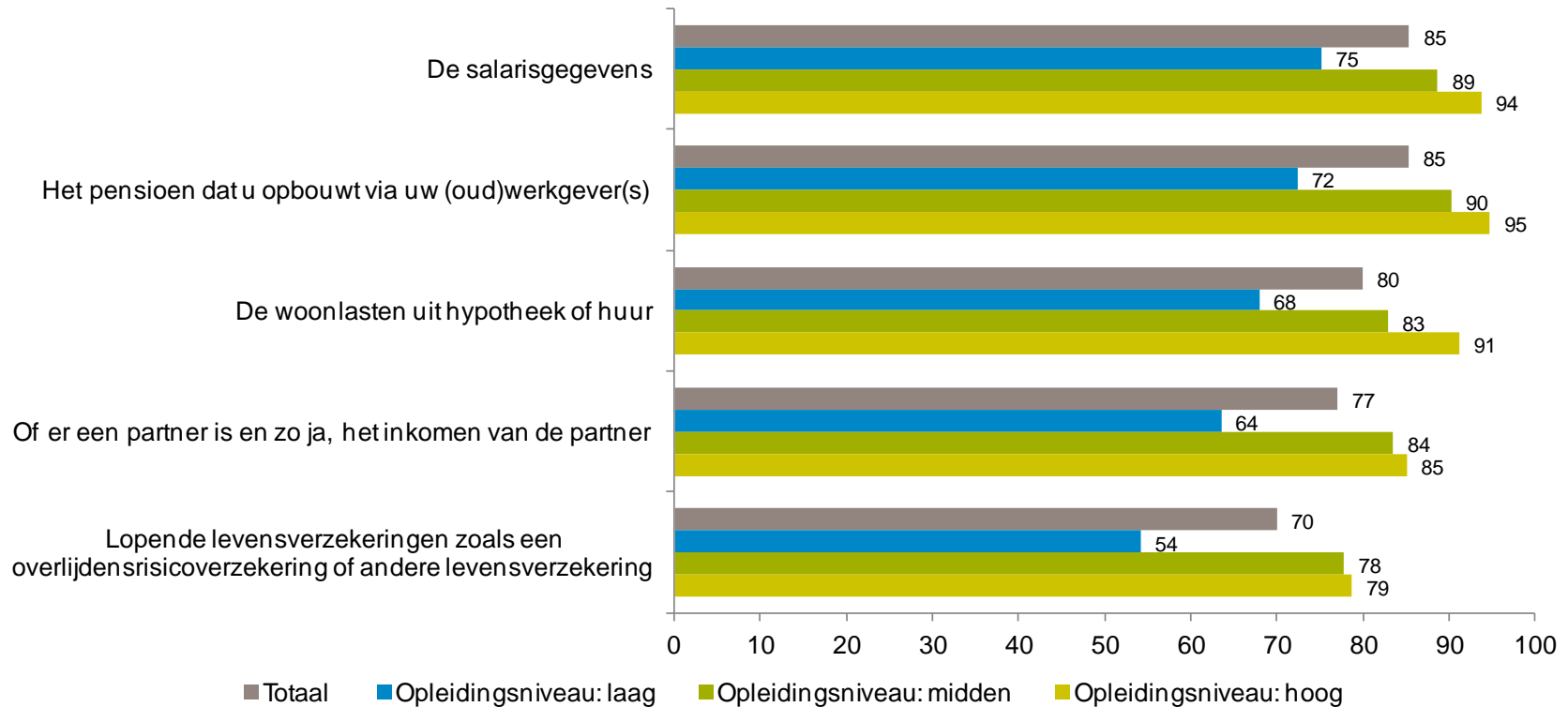

- ✓ Salarisgegevens (85%) en pensioengegevens (85%) worden door de consument als belangrijkste informatiebronnen gezien die een adviseur nodig heeft om een aanvullend pensioenadvies te kunnen geven.
- ✓ De indirecte kosten (auto, vakanties en extraatjes) zijn de minst belangrijke informatiebronnen.

Welke informatie denkt u dat een adviseur nodig heeft om u een aanvullende pensioenadvies te kunnen geven?

Alle respondenten
n = 414

Lageropgeleiden denken dat een adviseur minder informatie nodig heeft om pensioenadvies te geven

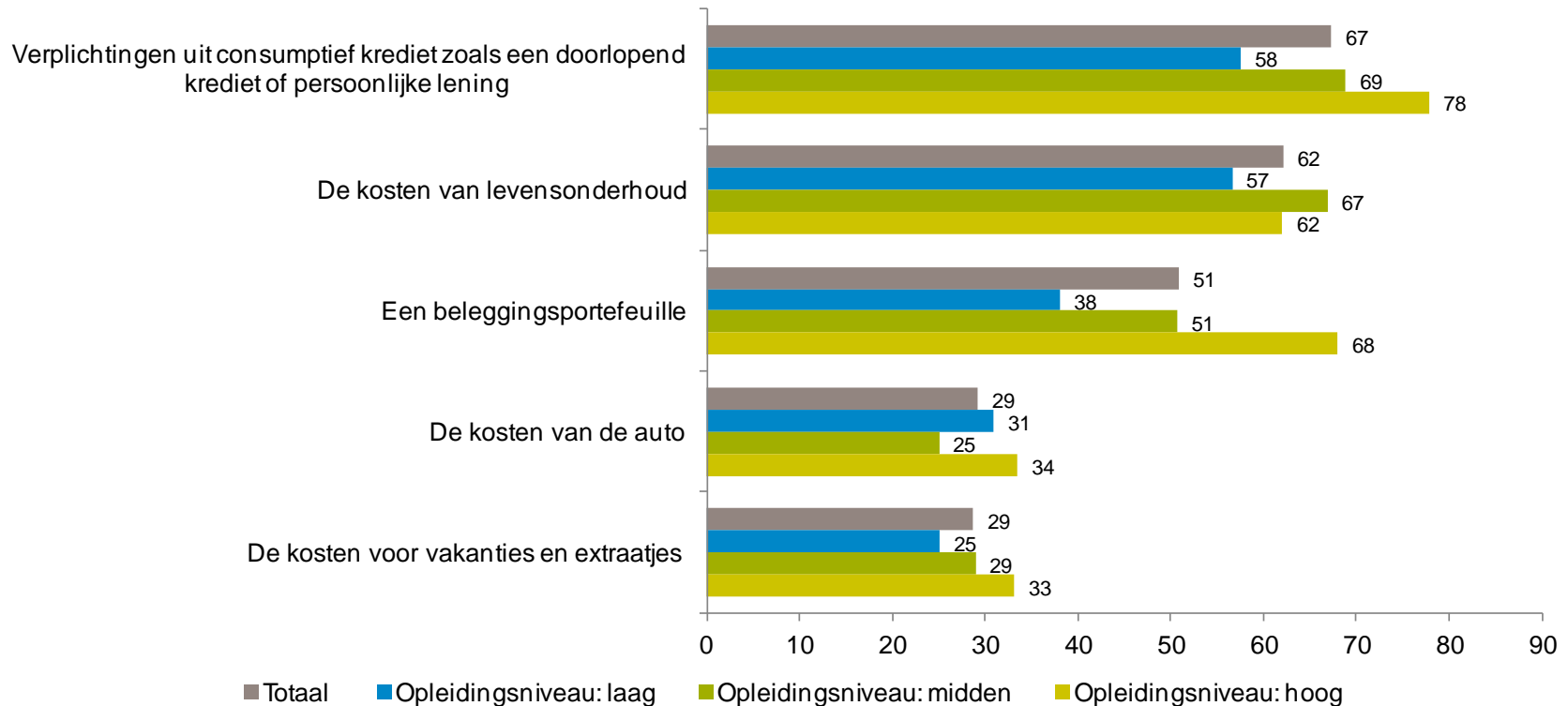

- ✓ Lageropgeleiden denken dat een adviseur minder informatie nodig heeft om pensioenadvies te geven. Daarnaast zijn het de gepensioneerden, adviesgevoeligen en 55+ers die denken dat er minder informatiebronnen noodzakelijk zijn om een gedegen advies te kunnen geven.

Welke informatie denkt u dat een adviseur nodig heeft om u een aanvullende pensioenadvies te kunnen geven? (vervolg)

Alle respondenten
n = 414

Hoogopgeleiden denken dat adviseur ook info uit beleggingsportefeuille en krediet nodig heeft

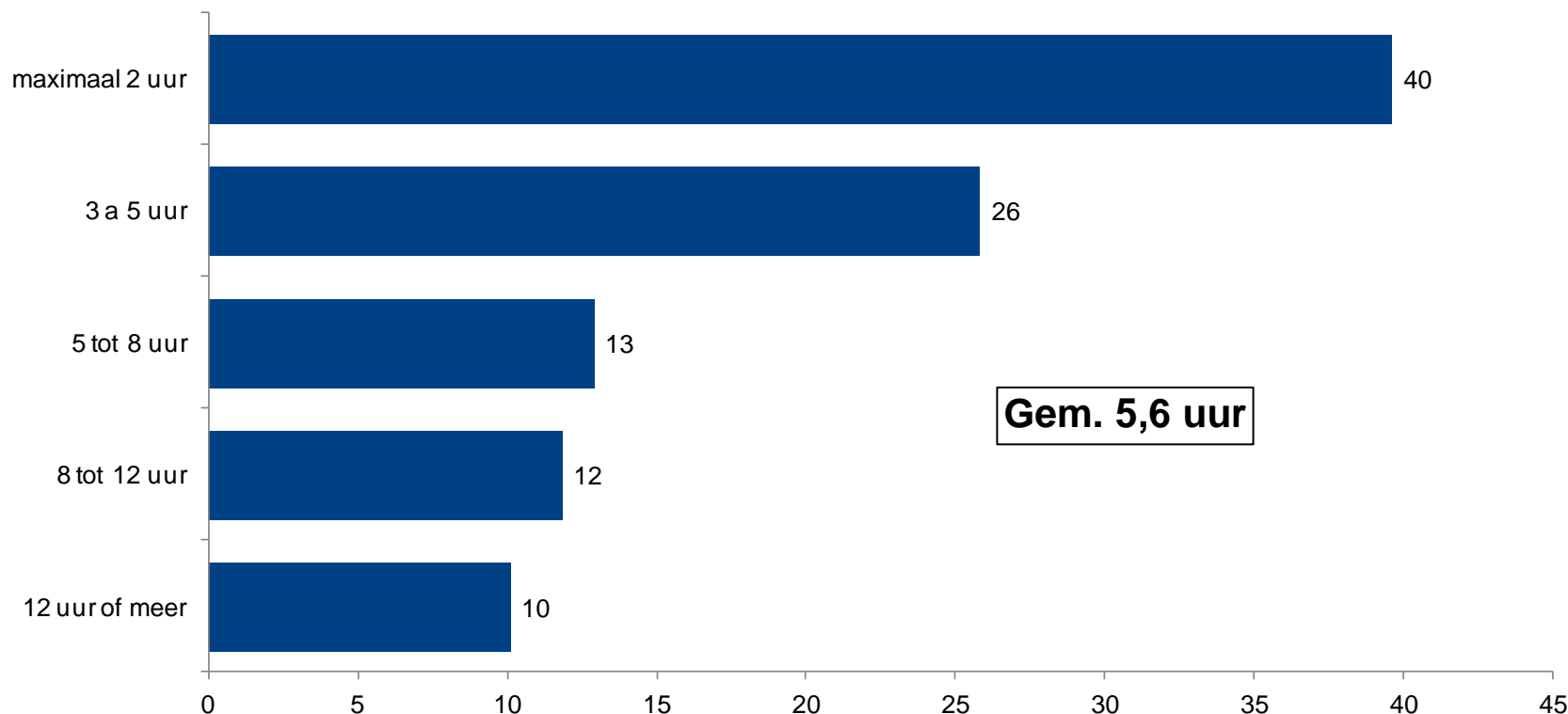

- ✓ Opvallend is dat hoogopgeleiden informatie over de beleggingsportefeuille (68%) en verplichtingen uit een consumptief krediet (78%) vaker benadrukken als noodzakelijk.

Welke informatie denkt u dat een adviseur nodig heeft om u een aanvullende pensioenadvies te kunnen geven? (vervolg)

Alle respondenten
n = 414

Tijdsbeslag voor aanvullend pensioenadvies wordt onderschat

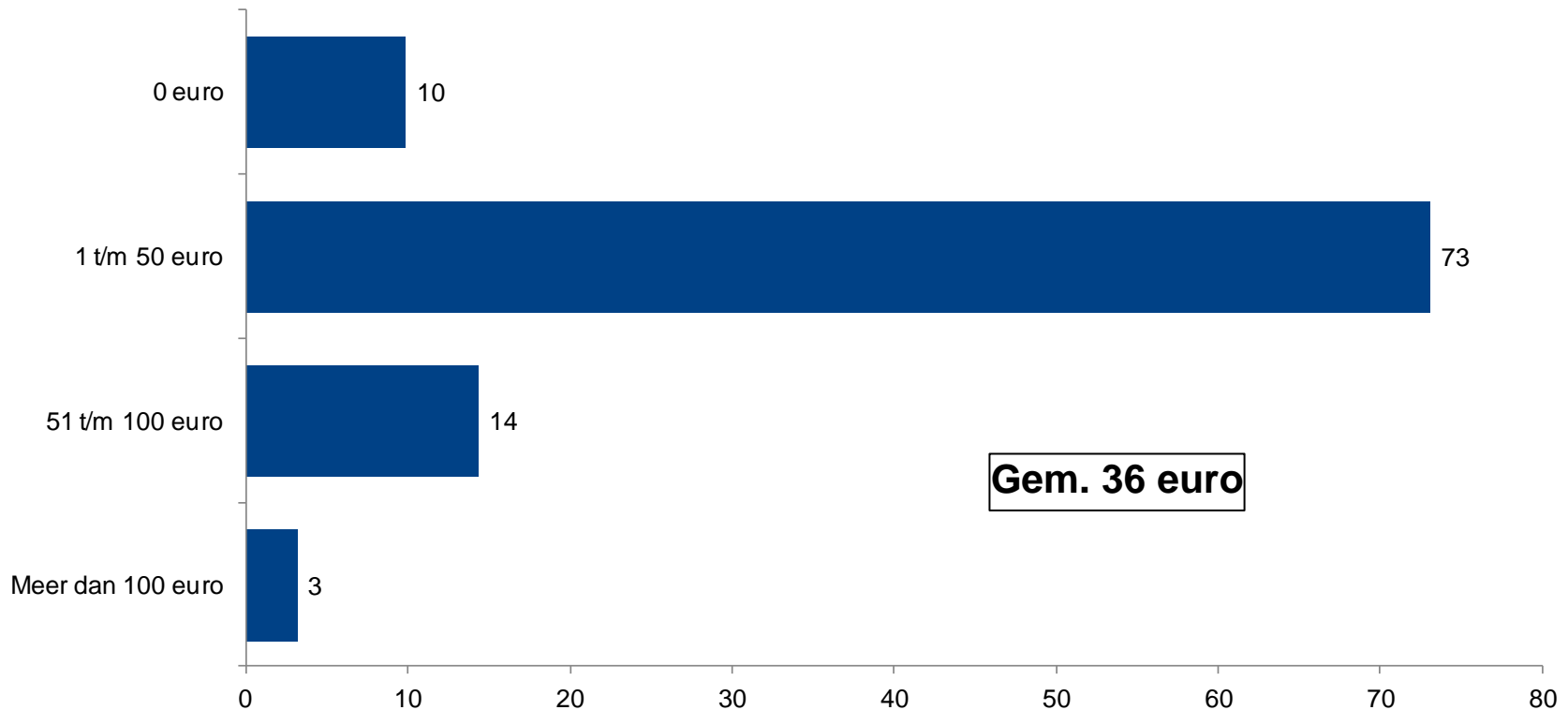

- ✓ Vier op de tien respondenten denkt dat een aanvullend pensioenadvies (voorbereiding, gesprek en uitwerking van advies) maximaal 2 uur in beslag neemt. Een groot deel van de gepensioneerden (52%), 55+ers (48%) en de lageropgeleiden (50%) zijn hier zelfs nog stelliger van overtuigd.
- ✓ De gemiddelde tijd die een adviseur in aanvullend pensioenadvies steekt is volgens de respondenten 5,6 uur.

Hoeveel uur denkt u dat een adviseur nodig heeft voor een aanvullend pensioenadvies?

Alle respondenten
n = 414

Men heeft niet veel over voor aanvullend pensioenadvies

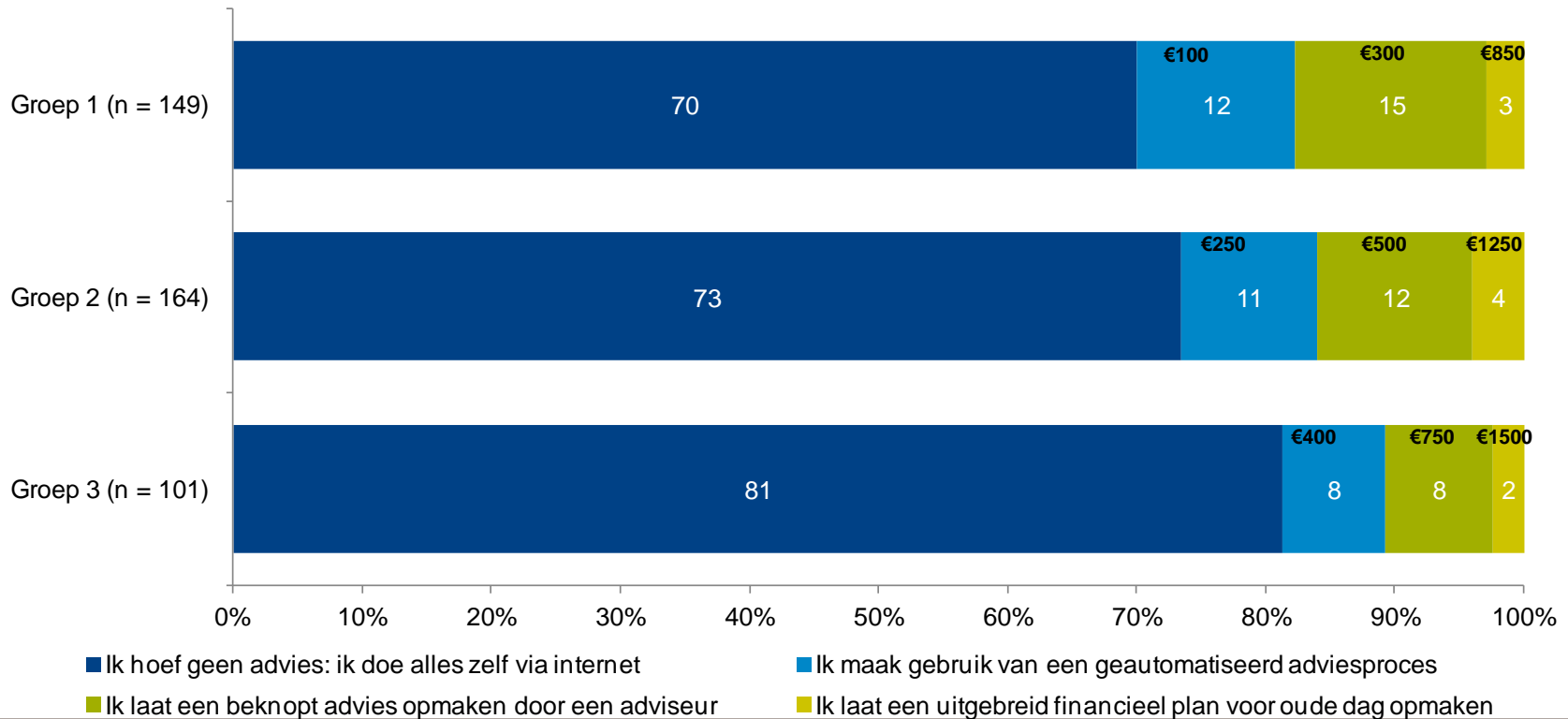

- ✓ Het gemiddelde uurtarief dat een consument bereid is om te betalen voor het verkrijgen van aanvullend pensioenadvies is 36 Euro. Iets meer dan zeven op de tien respondenten (73%) geeft aan dat een reëel tarief tussen de 1 en 50 euro zou moeten liggen.
- ✓ Pensioenadvies wordt niet anders gewaardeerd dan financieel advies in het algemeen: het gemiddelde uurtarief dat men bereid is te betalen voor financieel advies in het algemeen is 35 euro (VB Barometer 2011).
- ✓ Huishoudens met een hoog inkomen en/of hogeropgeleiden zijn bereid om meer te betalen. Zij hanteren een gemiddeld tarief tussen de 47 en 50 euro. De adviesgevoeligen (28 euro) en huishoudens met een laag inkomen (24 euro) onderscheiden zich door de laagst opgegeven uurtarieven.

Welk uurtarief zou u reëel vinden om te betalen voor het krijgen van aanvullende pensioenadvies?

Alle respondenten
n = 414

Consument is slechts beperkt bereid om te betalen voor advies en zoekt dit bij voorkeur zelf uit

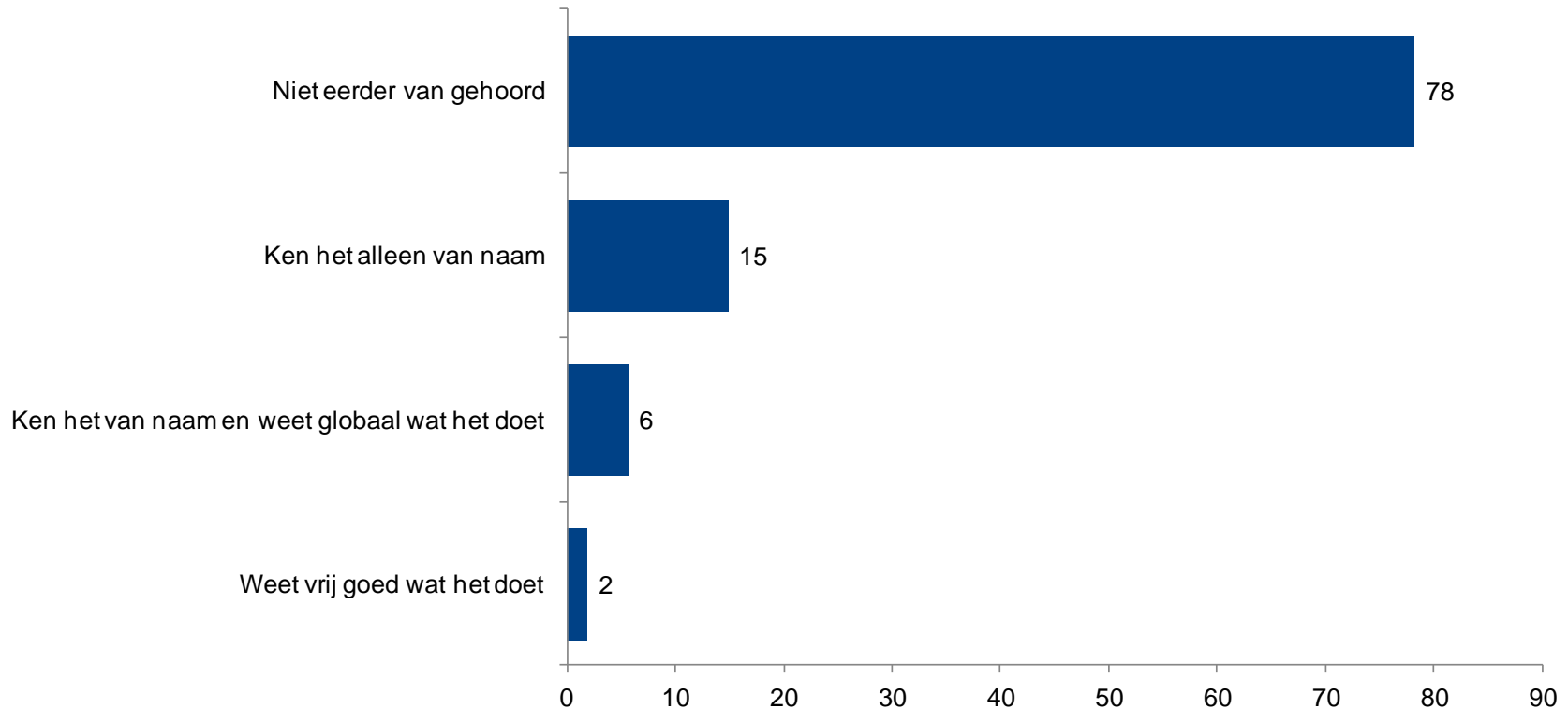

- ✓ De tarifiering heeft slechts beperkte invloed op de keuze om een adviesvorm in te schakelen. Bij de meest prijzige adviestarieven (groep 3) is wel een significante stijging zichtbaar in het aandeel dat zelf via internet uitzoekt hoe het pensioen aangevuld kan worden.
- ✓ Het is opvallend dat er nauwelijks behoefte is aan het door een adviseur op laten maken van een uitgebreid financieel plan voor de oude dag.

Welke van onderstaande adviesvormen heeft uw voorkeur om een keuze te kunnen maken op welke wijze u het beste uw pensioen kunt aanvullen?

Alle respondenten, 3 random tariefgroepen

Consument is nog niet op de hoogte van het Wijzer in geldzaken Geldloket

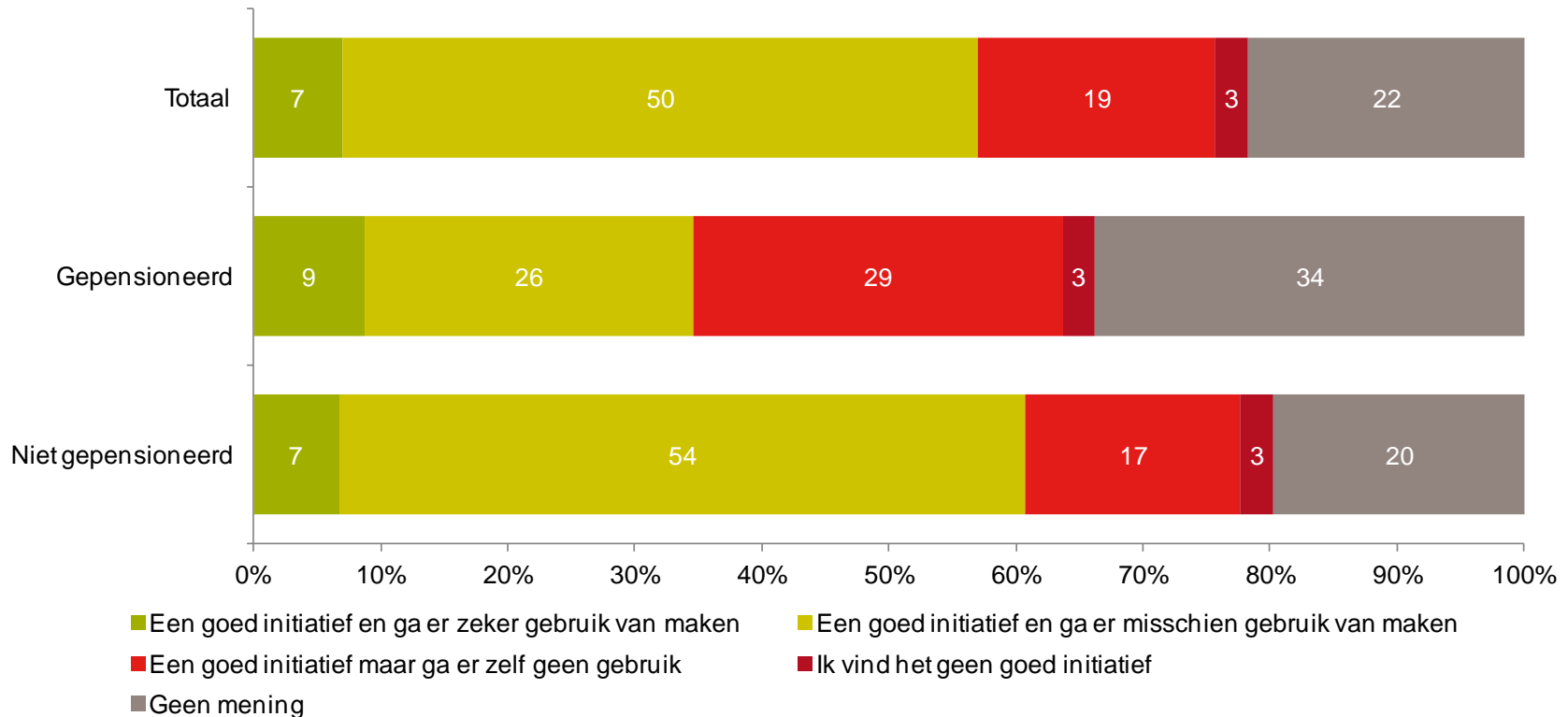

- ✓ Iets meer dan negen op de tien respondenten is onbekend (93%, inclusief alleen kennen van naam) met het Geldloket initiatief dat overheid dit jaar gestart is.
- ✓ De ambitieuzen (AFM-segmentatie) lijkt iets meer kennis te hebben van het initiatief. Binnen dit segment geeft 11% aan dat ze globaal kennis hebben genomen van het Wijzer in geldzaken Geldloket.

De overheid start dit jaar met het Wijzer in geldzaken Geldloket. In hoeverre bent u op de hoogte van dit initiatief?

Alle respondenten
n = 414

De consument vindt het Geldloket een geschikt initiatief

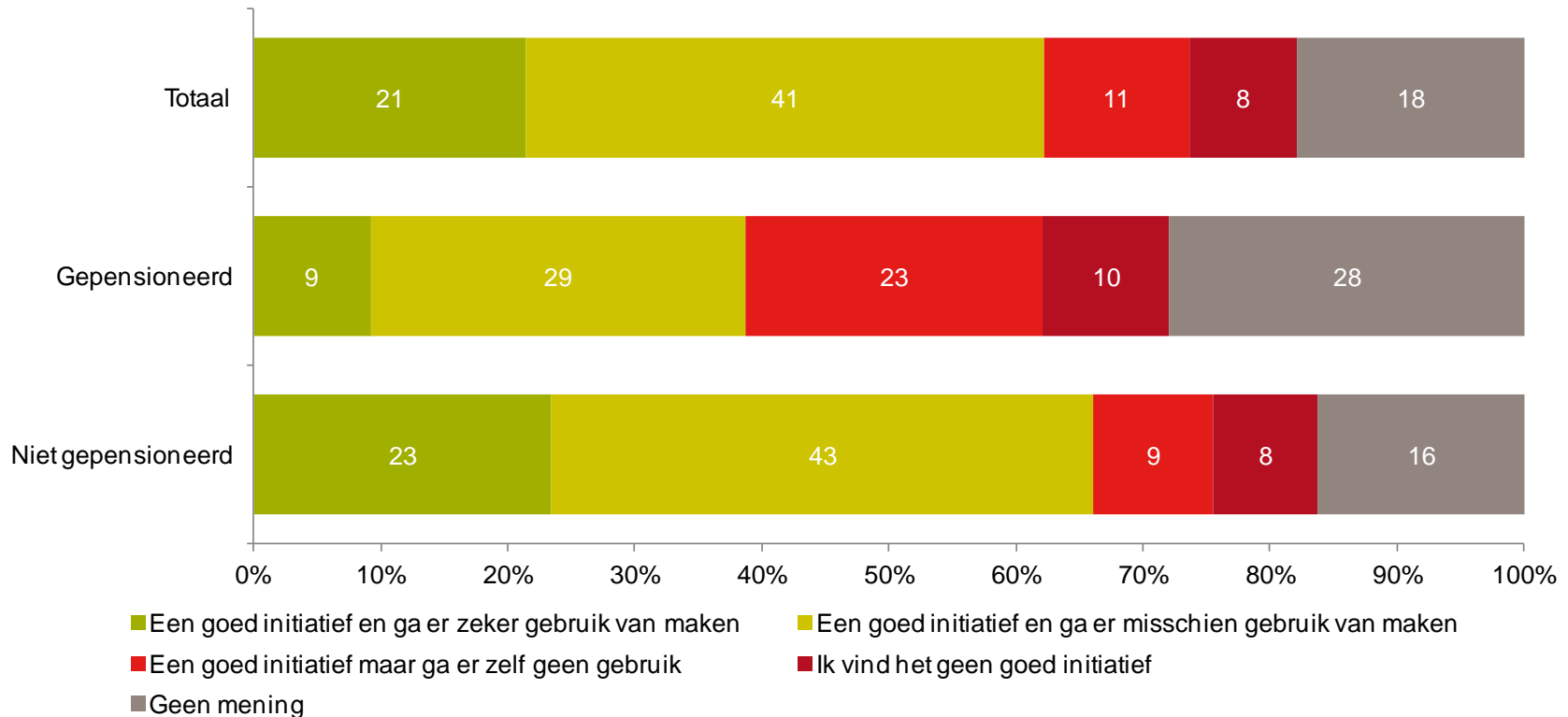

- ✓ Over het algemeen wordt het Geldloket als een goed initiatief beschouwd. Slechts een enkeling (3%) heeft er geen goed gevoel bij.
- ✓ Er zit een duidelijke discrepantie tussen gepensioneerden en niet-gepensioneerden in de geneigdheid om het Geldloket te gebruiken. Niet-gepensioneerden (61%) overwegen vaker gebruik te maken van het Geldloket dan gepensioneerden (35%).
- ✓ Het segment beheersten (62%) overweegt net als de 25-44 jarigen (63%) om er misschien gebruik van te gaan maken.

Wat vindt u van dit initiatief (het Wijzer in geldzaken Geldloket)?

Alle respondenten
n = 414

Zes op de tien geeft aan het digitale loket (misschien) te gaan gebruiken.

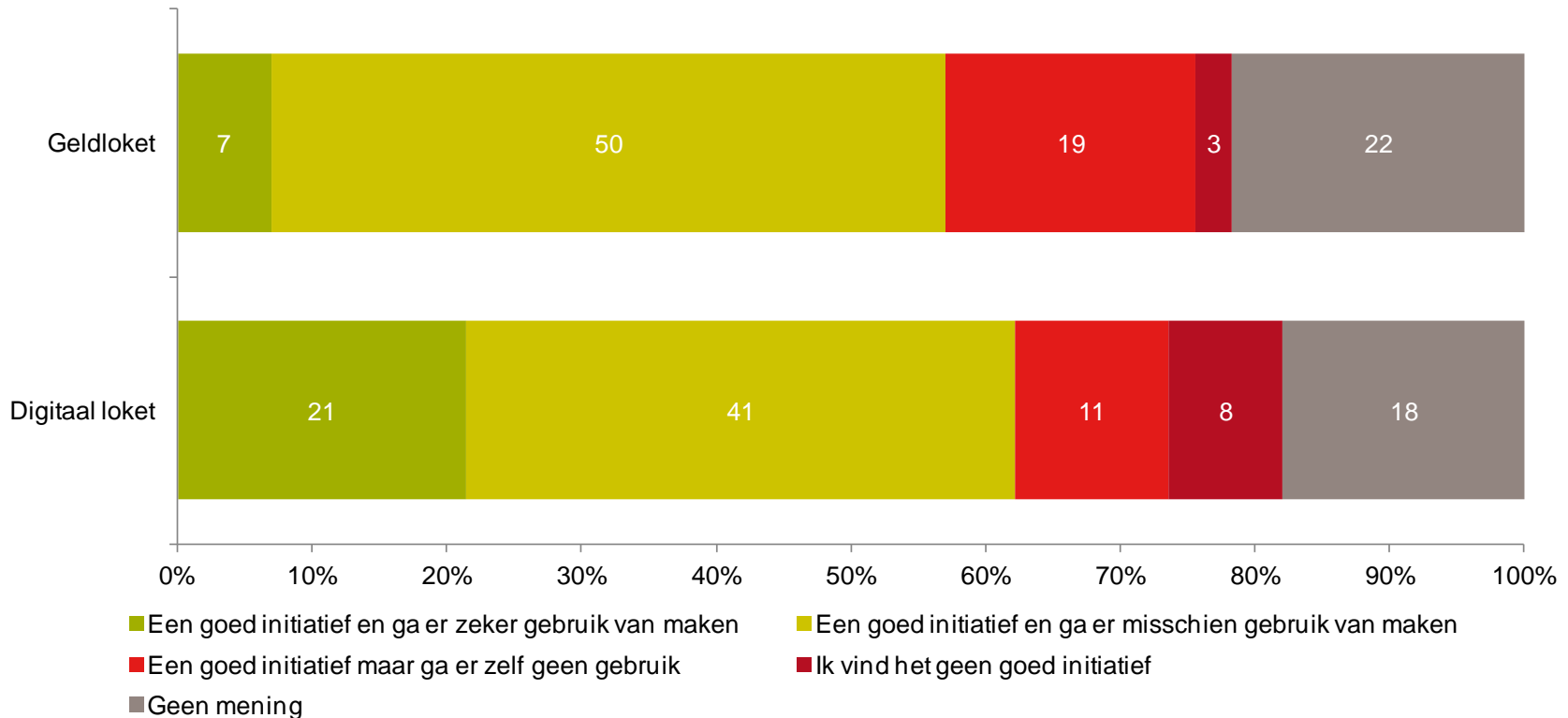

- ✓ Ongeveer één op de vijf respondenten (21%) verwacht zeker gebruik te maken van het Digitale loket, waardoor zij op één plek een overzicht van de financiële positie hebben.
- ✓ Gepensioneerden (38%) verwachten hier minder vaak gebruik van te maken dan niet-gepensioneerden (66%).

Wat zou u ervan vinden als er een digitaal loket komt met al uw financiële producten?

Alle respondenten
n = 414

Het Digitale loket zal vaker gebruikt worden dan het 'fysieke' Geldloket

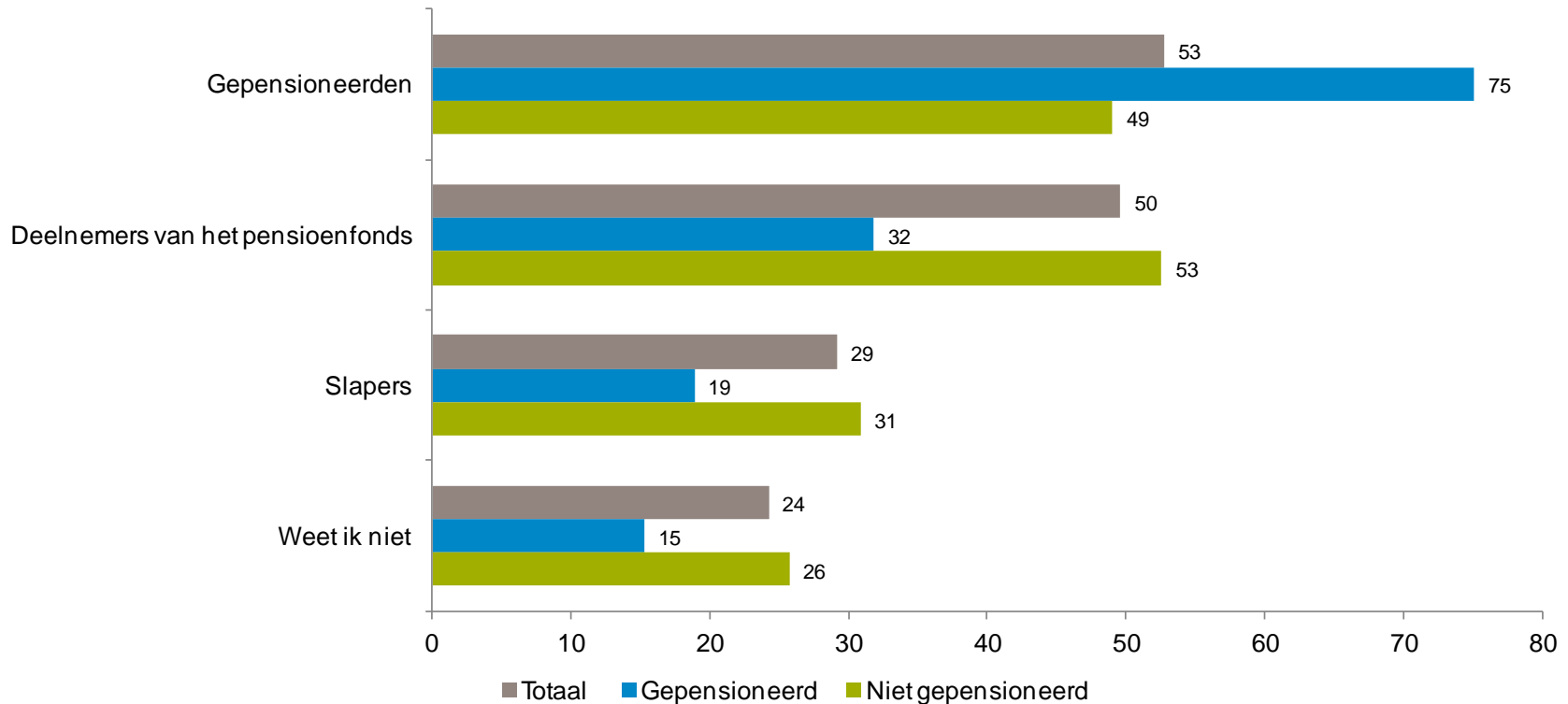
- ✓ Het Digitale loket (21%) is een meer laagdrempelig alternatief om zeker te gebruiken in vergelijking met het Geldloket (7%).

Wat zou u ervan vinden als er een digitaal loket komt met al uw financiële producten?

Alle respondenten
n = 414

Pensioenkortingen

Gepensioneerden zijn er het sterkst van overtuigd dat zij gekort worden door pensioenfondsen

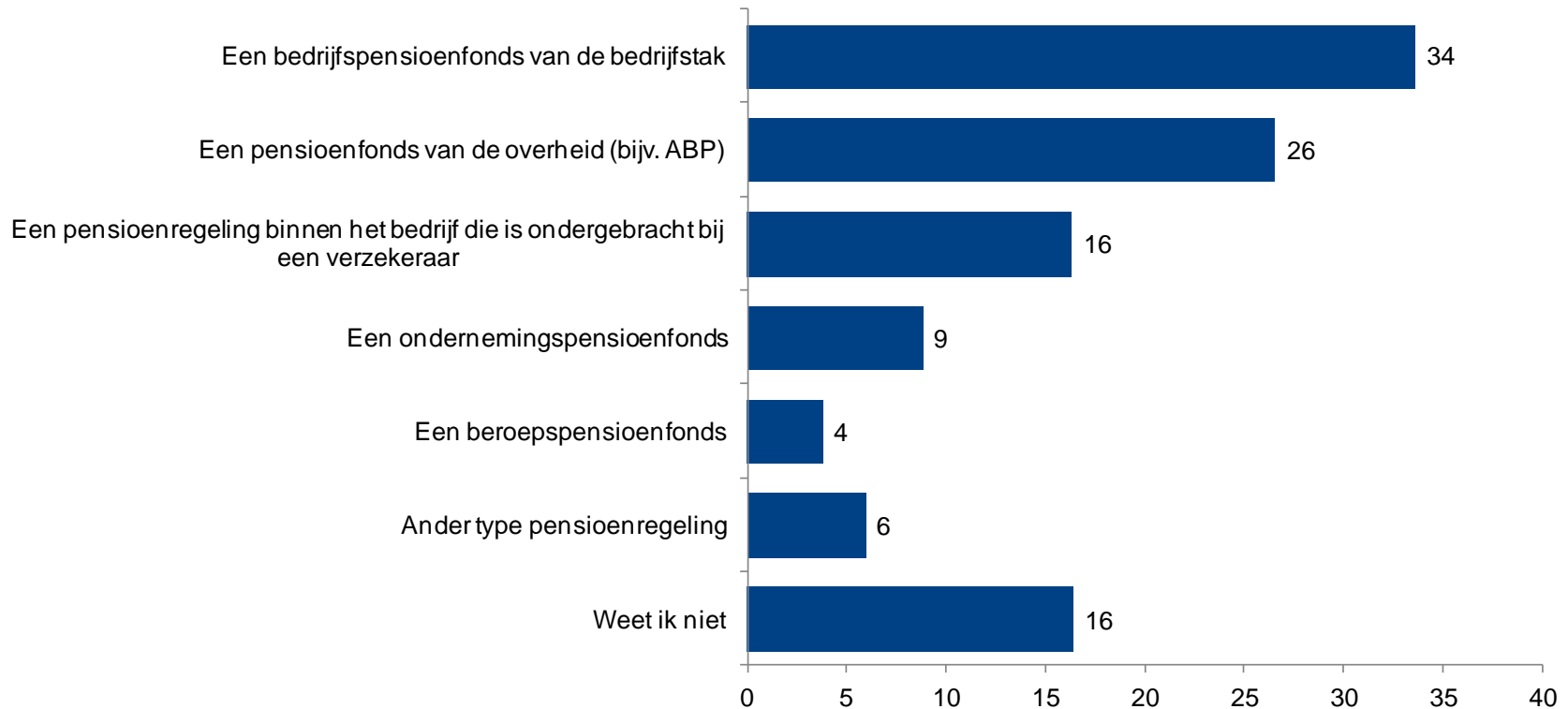

- ✓ Een meerderheid van de gepensioneerden (75%) verwacht dat met name zij zelf geraakt worden door de aangekondigde kortingen op pensioenaanspraken.
- ✓ Bij niet-gepensioneerden heerst bij een meerderheid (53%) het idee dat de kortingen de deelnemers van het pensioenfonds (werknemers) raken.
- ✓ Hoogopgeleiden (39%) geven relatief vaak aan dat de slapers gedupeerd worden door kortingen op de pensioenaanspraken.
- ✓ Een vijfde van alle consumenten (20%) weet dat alle groepen worden geraakt.

Welke groepen binnen een pensioenfonds worden volgens u geraakt door kortingen op de pensioenaanspraken?

Alle respondenten
n = 414

Een bedrijfstakpensioenfonds is de meest voorkomende pensioenregeling

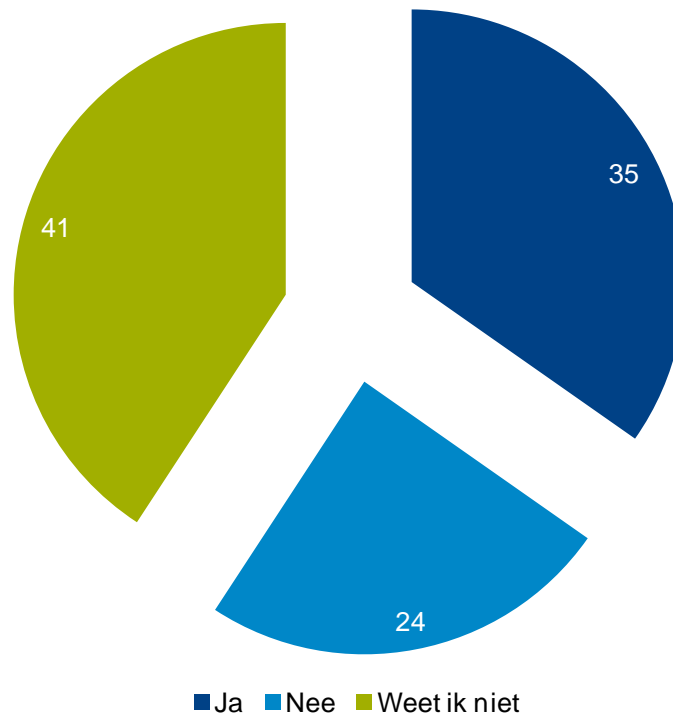

- ✓ Eén op de drie pensioenopbouwers (34%) heeft de regeling ondergebracht bij een bedrijfspensioenfonds van de bedrijfstak.
- ✓ Hoogopgeleiden hebben relatief vaker een pensioenfonds van de overheid (40%) of pensioenregeling ondergebracht bij een verzekeraar (26%).

Wat voor type pensioenregeling(en) heeft u?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd
n = 340

Er is nog veel onduidelijkheid over het korten op pensioenaanspraken

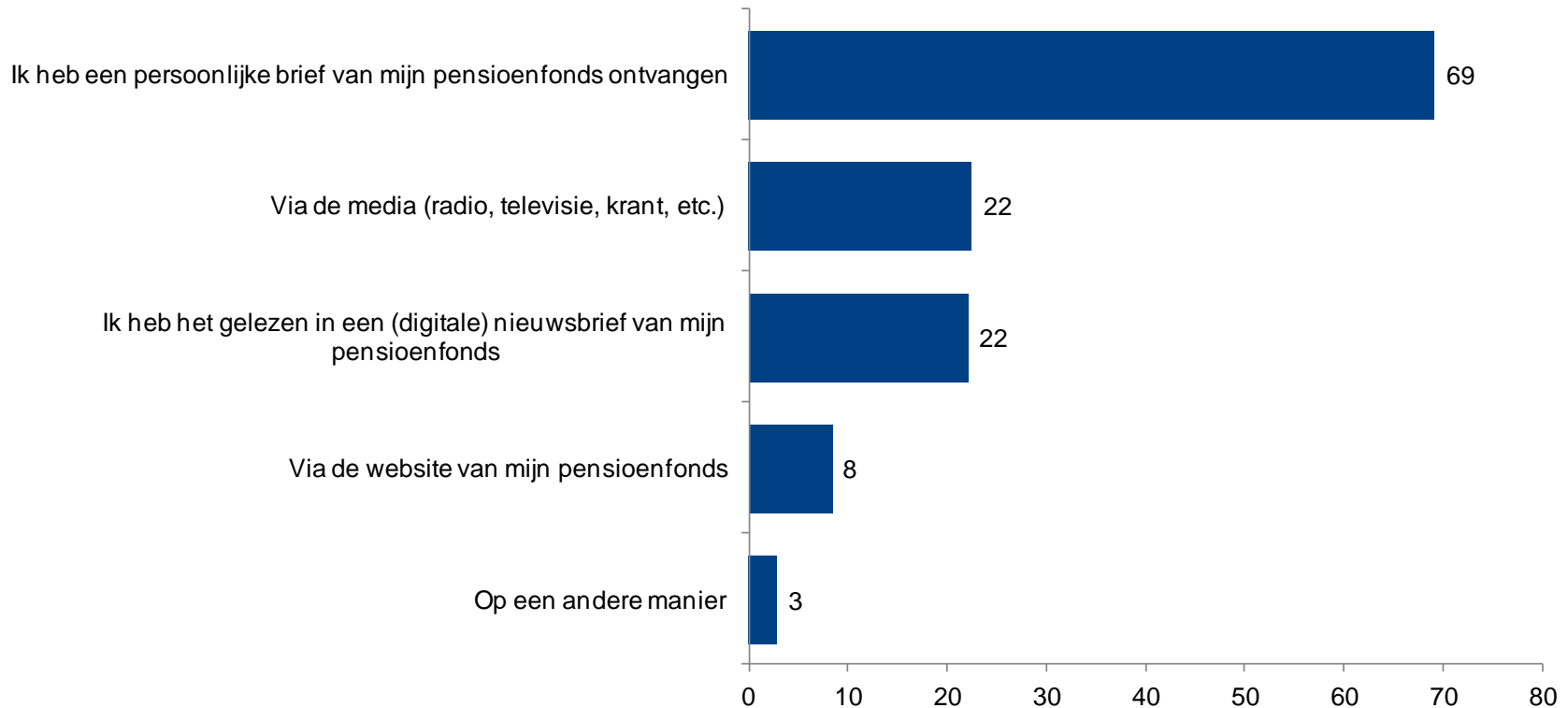

- ✓ Ruim vier op de tien pensioenopbouwers bij een pensioenfonds (41%) is niet op de hoogte of het pensioenfonds moet korten op pensioenaanspraken. Volgens de DNB worden in totaal 7,5 miljoen deelnemers gekort, waarvan 2,4 miljoen actieven, 3,9 miljoen slapers en 1,2 miljoen gepensioneerden.
- ✓ Van de groep die wel weet of het pensioenfonds kort op de pensioenaanspraken geeft omgerekend bijna 60% aan dat hier ook daadwerkelijk sprake van is.
- ✓ Bij 55+ers ligt dit percentage zelfs op 66%. Dit is afwijkend hoger dan bij andere leeftijdsgroepen.

Moet (één van) uw pensioenfond(s) korten op pensioenaanspraken?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds
n = 231

Pensioenopbouwers die gekort worden zijn in de meeste gevallen persoonlijk ingelicht

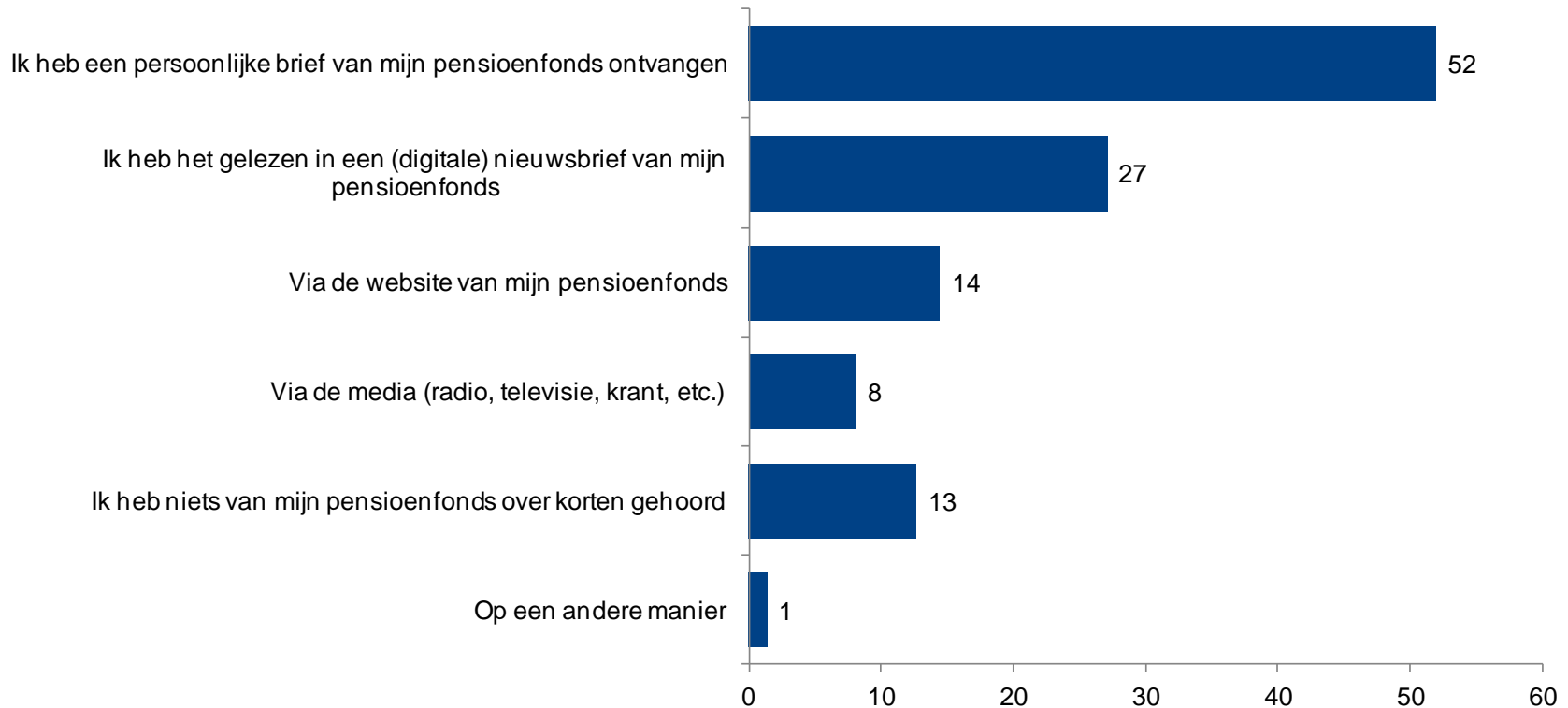

- ✓ Van de personen die pensioen opbouwen via een pensioenfonds dat moet korten, is de meerderheid (69%) via een persoonlijke brief op de hoogte gesteld van de aangekondigde kortingen op pensioenaanspraken.
- ✓ Ongeveer één op de vijf (22%) heeft dit (mede) moeten vernemen via de media.

Hoe weet u dat uw pensioenfonds moet korten?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds dat moet korten
n = 81

Pensioenopbouwers die niet gekort worden hebben dit veelal via het pensioenfonds vernomen

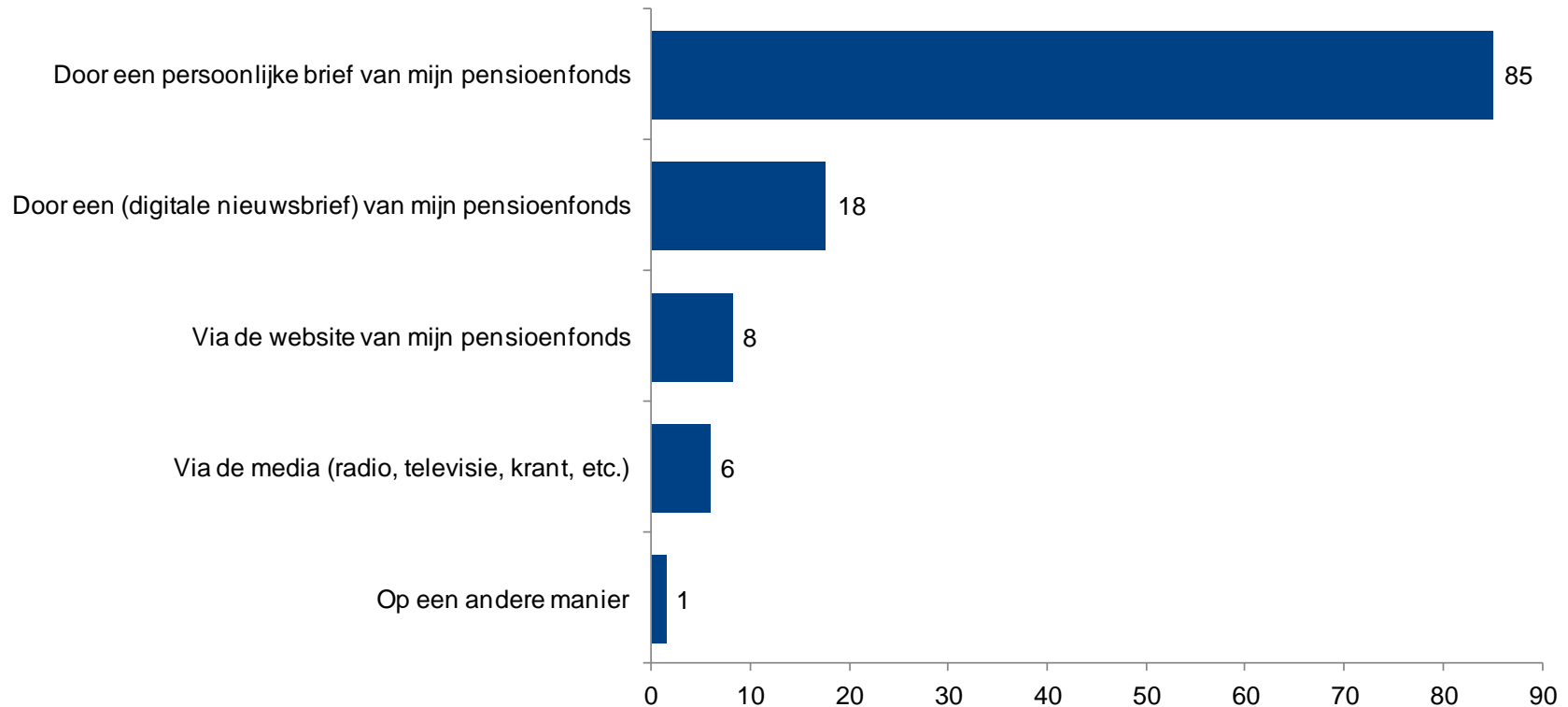
- ✓ Iets meer dan de helft van pensioenopbouwers die niet gekort worden op de pensioenaanspraken (52%) heeft dit vernomen via een persoonlijke brief van het pensioenfonds.

Hoe weet u dat uw pensioenfonds niet hoeft te korten?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds dat niet hoeft te korten

n = 55

Pensioenopbouwers zouden het liefst persoonlijk ingelicht willen worden over een mogelijke korting

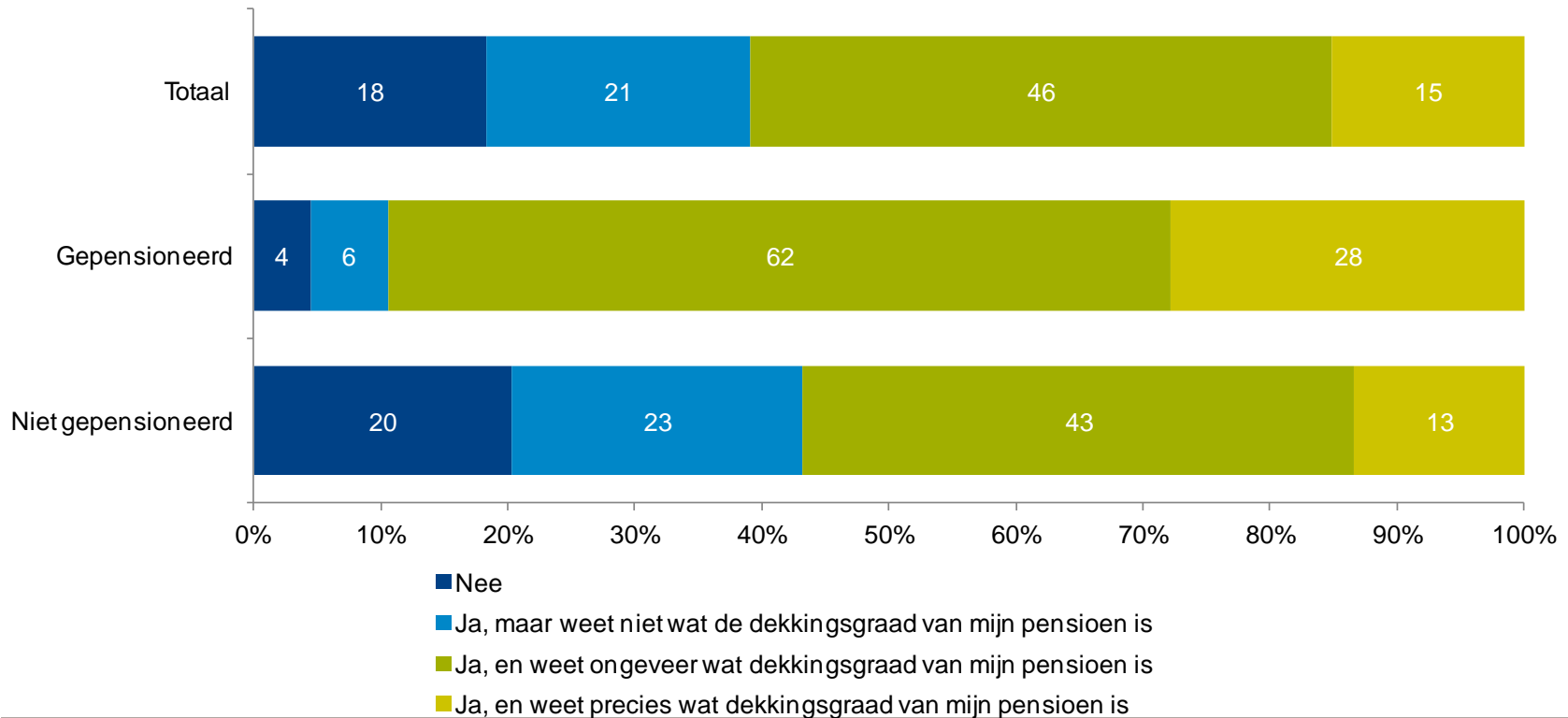

- ✓ Een persoonlijke brief zou idealiter (85%) ingezet moeten worden om een pensioenopbouwer in te lichten over korting op pensioenaanspraken.
- ✓ Er zijn geen segmenten teruggevonden die een uitgesproken voorkeur hebben voor een ander communicatiemiddel.

Hoe zou u op de hoogte gebracht willen worden over een mogelijke korting op pensioenaanspraken?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds
n = 231

Vier op de tien is niet op de hoogte van de dekkinggraad van hun pensioenfondsen

- ✓ Circa vier op de tien pensioenopbouwers (39%) is niet op de hoogte van de dekkinggraad van hun pensioenfondsen.
- ✓ Gepensioneerden met een pensioen bij een pensioenfondsen (90%, inclusief ongeveer weten) zijn vaker op de hoogte van de dekkinggraad van het pensioenfondsen dan niet-gepensioneerden (56%).

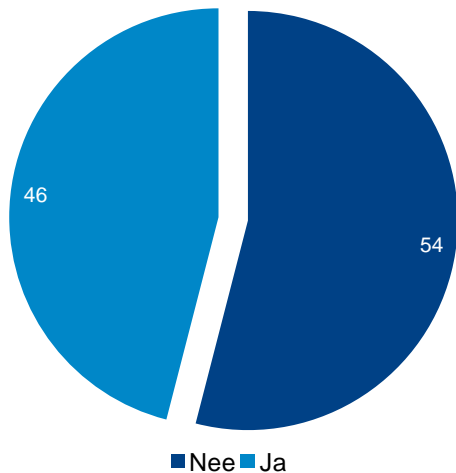
Weet u wat wordt bedoeld met de dekkinggraad van een pensioenfondsen?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfondsen

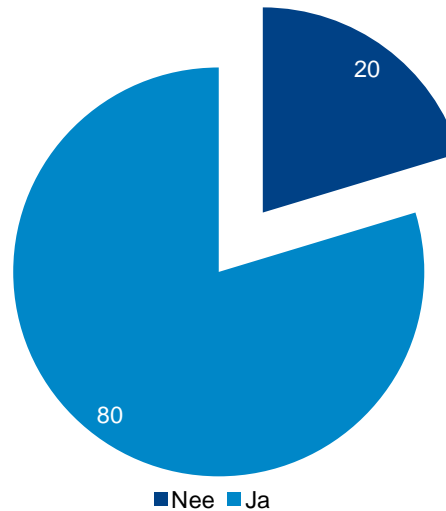
n = 231

Personen die niet bij pensioenfondsen zitten, weten niet wat dekkingsgraad inhoudt

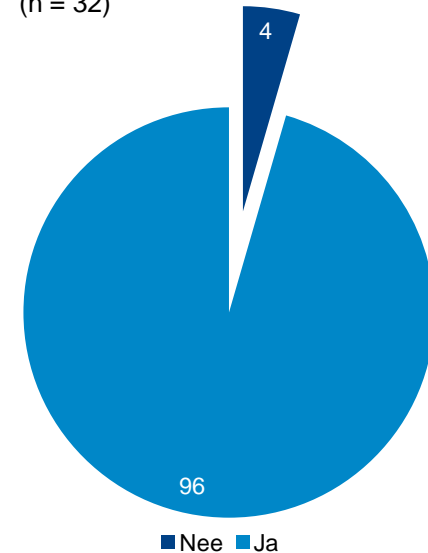
Personen die geen pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds
(n = 183)

Werkenden die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds
(n = 199)

Gepensioneerden die pensioen hebben opgebouwd bij een pensioenfonds
(n = 32)

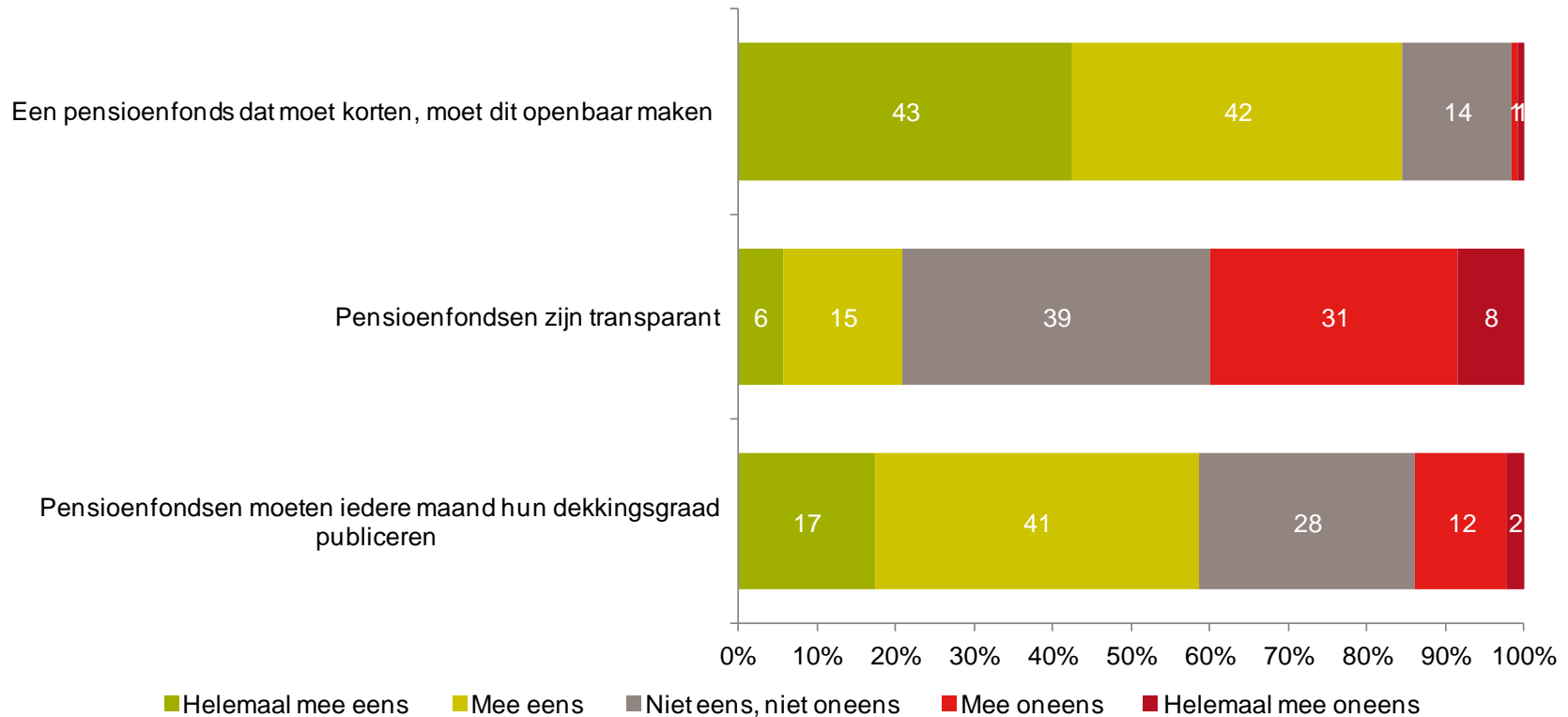

- ✓ De helft (54%) van de personen die geen pensioen opbouwen of hebben opgebouwd bij een pensioenfonds weet niet wat de dekkingsgraad inhoudt.
- ✓ Met name bij 18-24 jarigen (74% onbekend) en huishoudens met een laag inkomen (70% onbekend) is er sprake van onduidelijkheid.
- ✓ Hoogopgeleiden (62%) en huishoudens met een hoog inkomen (64%) weten relatief vaak wel wat wordt bedoeld met de dekkingsgraad van een pensioenfonds.

Weet u wat wordt bedoeld met de dekkingsgraad van een pensioenfonds?

Alle respondenten
n = 414

Deelnemers vinden pensioenfondsen niet transparant

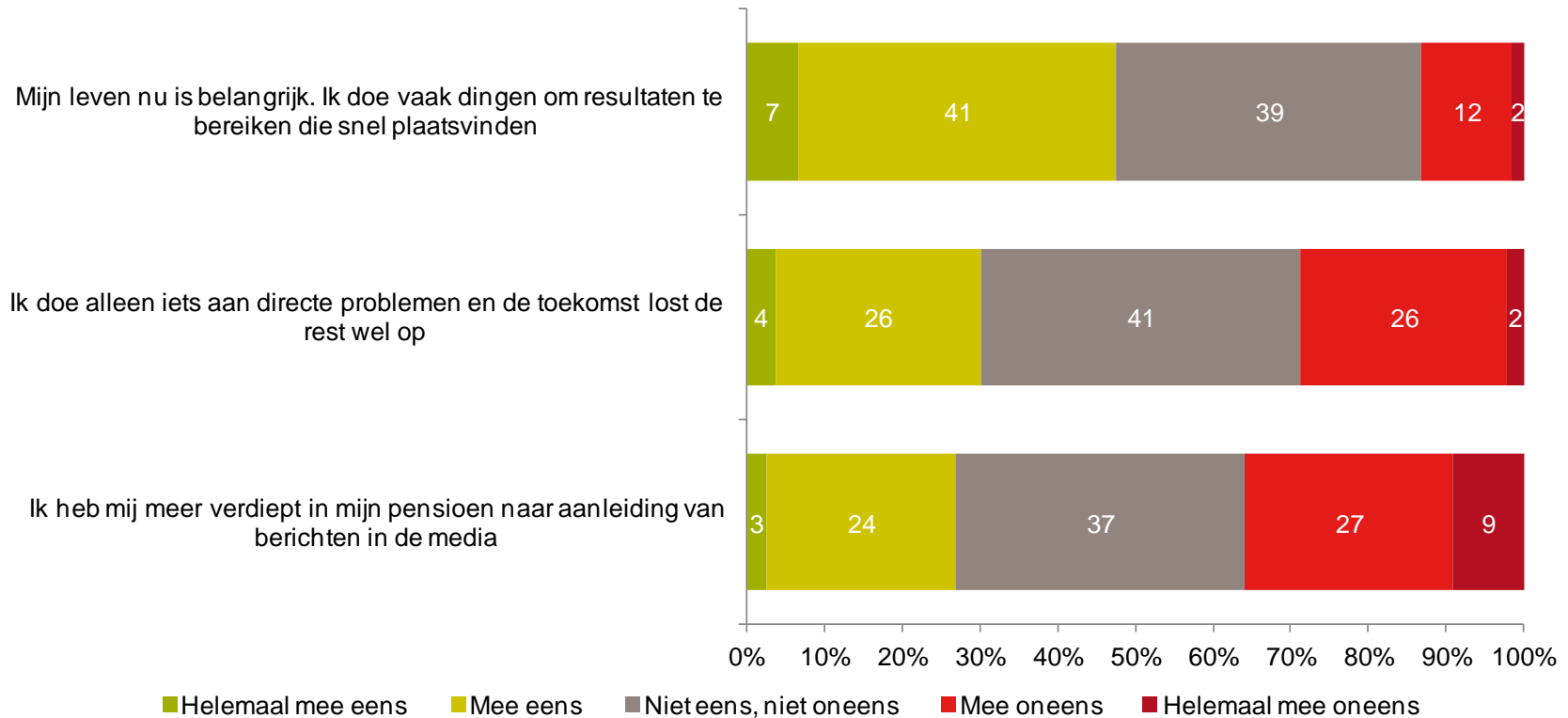

- ✓ Slechts één op de vijf (21%) geeft aan dat een pensioenfonds op dit moment transparant is.
- ✓ Pensioenopbouwers (85%) geven aan dat het van belang is dat pensioenfondsen die moeten korten dit openbaar zouden moeten maken.
- ✓ 58% geeft aan dat het een goed idee is als pensioenfondsen maandelijks hun dekkingsgraad publiceren.

In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken?

Respondenten die pensioen opbouwen of hebben opgebouwd
n = 340

Slechts een kwart is zich meer gaan verdiepen in hun pensioen na berichten in de media

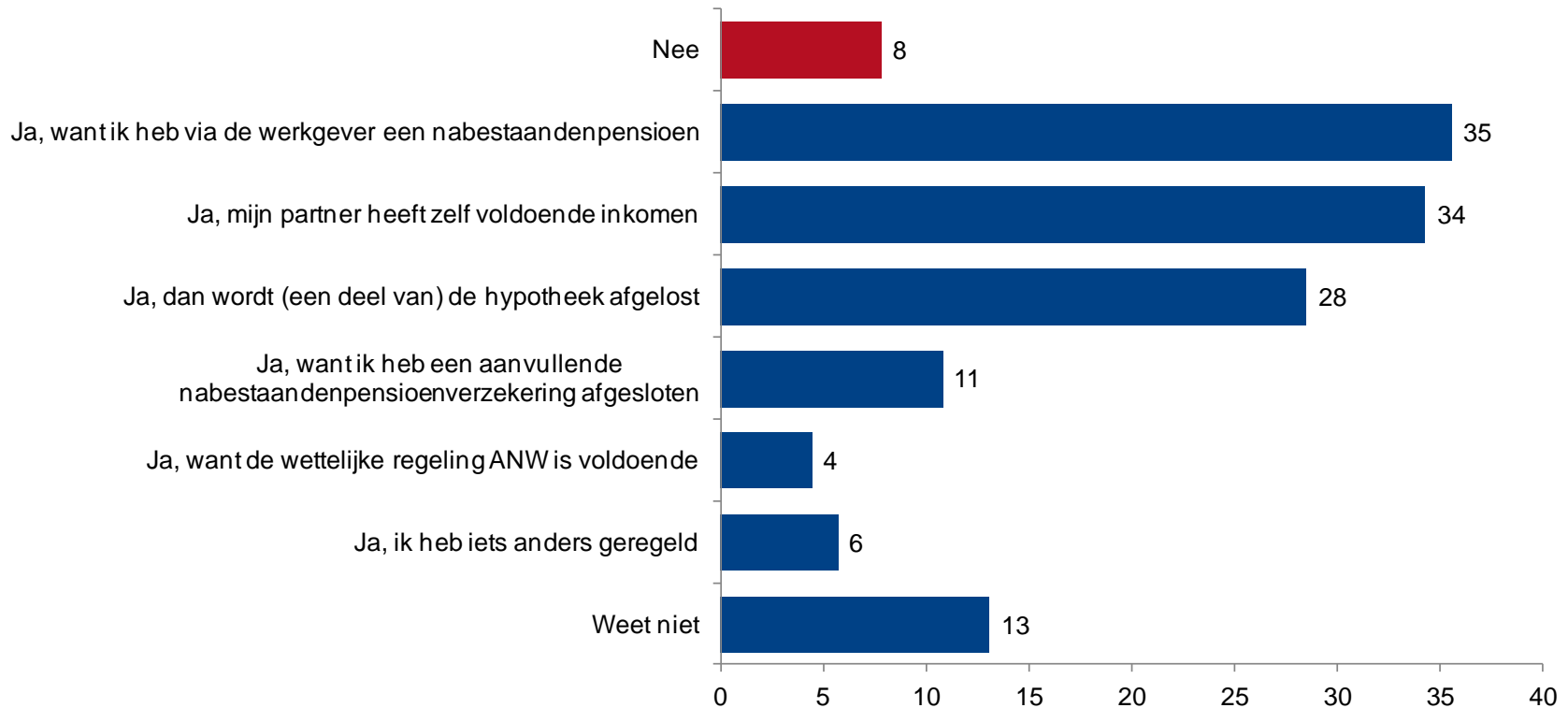

- ✓ Doordat er veelvuldig berichten in de media verschijnen omtrent pensioenen is iets meer dan een kwart (27%) van de respondenten zich meer gaan verdiepen in het pensioen.
- ✓ Een 55+er (45%) heeft zich vaker in het pensioen verdiept naar aanleiding van berichten in de media dan jongeren (9%, 25-34 jaar).

In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken?

Alle respondenten
n = 414

Partner blijft over het algemeen financieel goed achter na overlijden

- ✓ Vier op de vijf (79%) voorziet geen financiële problemen voor de partner bij plotseling overlijden.
- ✓ Met name bij jongeren (69%, 18-34 jarigen) blijft de partner minder vaak financieel goed achter.
- ✓ Bij 8% blijft de partner niet goed financieel achter bij overlijden en 13% weet niet of de partner goed achterblijft. Deze cijfers komen overeen met NIBUD-cijfers uit 2007 (7% antwoordde nee en 12% weet niet).

Stel dat u morgen zou overlijden. Blijft uw partner dan financieel goed achter?

Respondenten met partner
n = 414

Bijlagen

Onderzoeksverantwoording

- ✓ **Doel:** in kaart brengen van ontwikkelingen in het financiële keuzegedrag van de Nederlandse financiële consument.
- ✓ **Veldwerkperiode:** 26 april t/m 13 mei 2012.
- ✓ **Doelgroep:** representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking (18+).
- ✓ **Weging:** de representatieve steekproef is herwogen naar een afspiegeling van de Nederlandse bevolking (18+). Deze groepen is gewogen naar leeftijd, geslacht, opleiding en district.
- ✓ **Methode:** online onderzoek, vooraf is het volledige panel gescreend om de juiste groepen consumenten voor dit onderzoek te kunnen benaderen.
- ✓ **Steekproefomvang:** de netto steekproef bestaat uit 414 respondenten die representatief zijn voor de Nederlandse bevolking (18+).
- ✓ **Rapportage:** de weergegeven resultaten zijn gebaseerd op representatief Nederland (18+). Indien er significante verschillen bestaan tussen specifieke doelgroepen en totaal Nederland (18+) wordt dit aangegeven.
- ✓ Belangrijk in het onderzoek zijn de vier soorten financieel beslissers, uitgelegd op de volgende slide.

Beheerst

Ambitieuw

Adviesgevoelig

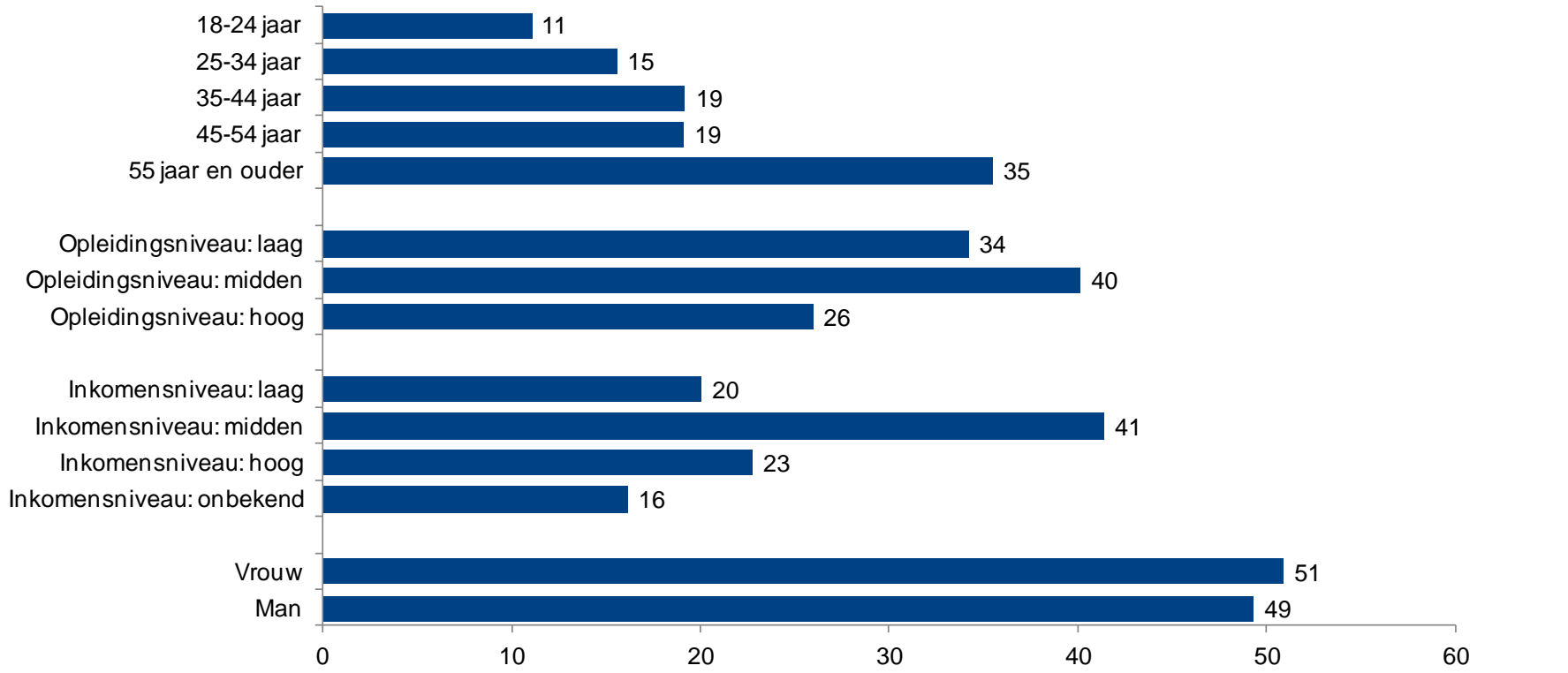

Gemaksgeoriënteerd

Consumentensegmentatie

- ✓ In de rapportage worden termen voor verschillende typen financieel beslissers genoemd. De AFM onderzocht in een eerder stadium hoe Nederlanders financiële beslissingen nemen en concludeerde dat mensen van elkaar verschillen in de manier waarop deze beslissingen genomen worden. Er zijn 4 typen, welke hieronder worden beschreven.
- ✓ **Beheersten** verzamelen veel informatie over het financieel product dat zij willen aanschaffen. Zij overwegen veel alternatieven, gaan door tot zij het juiste product hebben gevonden en nemen uiteindelijk zelf de beslissing, zonder financieel adviseur.
- ✓ **Ambitieuzen** proberen graag nieuwe producten uit en mijden risico's hierbij niet. Zij hebben luxe en rendement als drijfveer voor hun besluiten en steken een gemiddelde hoeveelheid tijd in hun keuzeprocess.
- ✓ **Adviesgevoeligen** laten hun beslissingen over aan anderen. Zij vertrouwen adviseurs blindelings. Zij zijn niet geïnteresseerd in financiële producten en zijn niet perse op zoek naar het ideale product.
- ✓ **Gemaksgeoriënteerden** stoppen weinig tijd in het bestuderen van financiële producten en vermijden hierbij risico's. Zij hebben weinig vertrouwen in financieel adviseurs en kiezen vaak voor standaard producten.
- ✓ Voor meer informatie of om zelf te testen wat voor type financieel beslisser u bent, kunt u terecht op www.afm.nl/besliswijzer

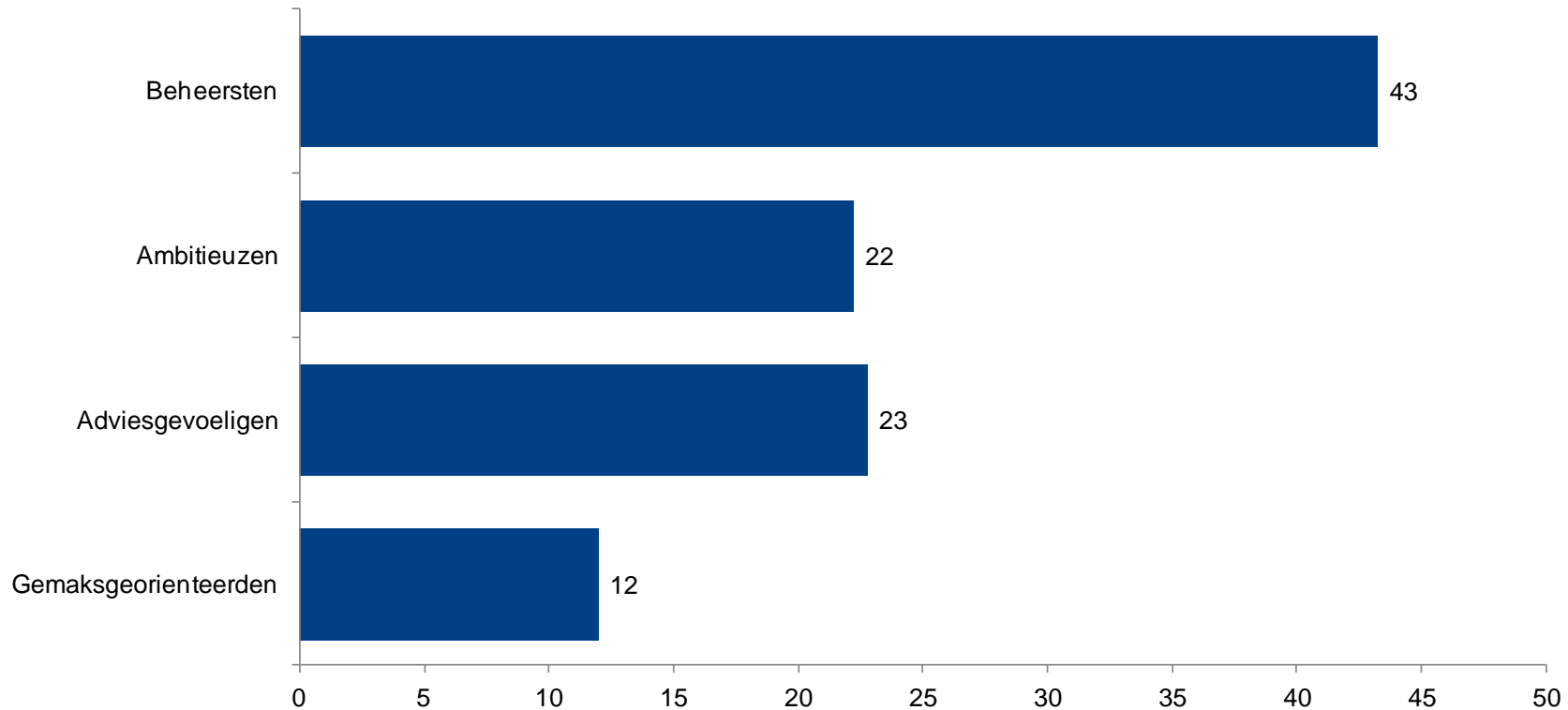
Steekproefoverzicht naar achtergrondkenmerken

Steekproefverdeling
representatieve groep

n = 414

Steekproefoverzicht naar type financieel beslisser

Steekproefverdeling
representatieve groep

n = 414